

GLASNIK

SEPTEMBER 1987, ŠTEVILKA 9, LETO XXI

IMP Glasnik izdaja Delavski svet sozda IMP — Industrijska montažna podjetja v 7.200 izvodih. Uredništvo: Ljubljana, Likoarjeva 6, telefon (061) 321-043. Glavni in odgovorni urednik je Janez Votek. Člani odbora za obveščanje sozda IMP so: Ladislav Abraham, Anka Brezec, Aleš Fujan, Bojan Germovšek, Dušan Hočvar, Vinko Jager, Dragica Janežič, Jože Kovač (predsednik), Biserka Lazar, Marija Leskovar, Joži Pipp, Majda Slapar, Silva Škoda, Tomaž Štraki, Helga Volk, Primož Zupančič, Marjan Žnidaršič. Tiska Tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Nenaročenih rokopisov ne vračamo. Po mnenju Sekretariata za informacije IS SRS št. 421-1-72 z dne 26. 9. 1974 je IMP Glasnik oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

V Iku podpisali protokol

Test na sovjetskem trgu

Sredi prejšnjega meseca se je v delovni organizaciji Iko mudila skupina strokovnjakov iz Sovjetske zveze, ki jo je vodil direktor centralnega znanstveno raziskovalnega in projektno eksperimentalnega instituta iz Moskve Anatolij Ionikievič.

Po besedah direktorja komercialnega direktorja v Iku inž. Gorazda Kordeliča, segajo stiki s sovjetskim tržiščem že nekaj

so svoje načrte zapisali, da mora vsaka družina dobiti stanovanje, kar pomeni potrebo po izgradnji 75.000 stanovanj letno. Raziska-

ampak pozornost, ki jo namenja-te kakovosti, kar je pri avtomati-ki še posebej pomembno. Zato sem prepričan, da posebnih proble-mov s testiranjem opreme ne bi smelo biti, kar pomeni, da bomo vašo opremo lahko uvrstili v uresničevanje Gosnapa. Še zla-sti veliko upanja za uspeh je tudi

Svečani podpis protokola

časa nazaj. Glede na razvojne načrte, ki jih ima Sovjetska zveza, je to tržišče za Iko vsekakor izredno zanimivo. Med drugim

va trga je pokazala, da je sovjetski trg deficitaren ravno na področju opreme, ki jo izdeluje Iko.

Pomembno vlogo pri možnostih prodaje Ikovih izdelkov je odigrala tudi odločitev sovjetskih oblasti po čimbolj racionalnem izkoriščanju in varčevanju z energijo. Razlogi obiska prej omenjenega instituta so torej na dlani.

Iko je v svojih razgovorih prišel tako daleč, da je potrebno opremo testirati. Te teste za hišne podpostaje in regulacijsko tehniko bo opravil prej omenjeni centralni institut. V ta namen so podpisali tudi poseben protokol o tehničnem sodelovanju in nadaljnjem plasmaju izdelkov IMP.

Po podpisu protokola je bila v začetku tega meseca že poslana dogovorjena oprema za testiranje, v drugi polovici meseca pa bo predvidoma podpisana pogodba o sodelovanju. Na osnovi testiranja, ki jih bo plačala delovna organizacija Iko, bo Centralni institut opravil analizo kakovosti opreme, ocenil prihranke na energiji in na tej osnovi svetoval ustreznim državnim institucijam, oz. ministrstvu za gradbeništvo uvoz ustrezne opreme. Poleg teh institucij bodo pripravili ustrezna priporočila projektantskih organizacij za projektiranje IMP-jeve opreme; ustrezno predstavitev opreme je moč pričakovati tudi v strokovni literaturi.

V kolikor bodo rezultati testiranja pozitivni, bi to pomenilo izredni posel za Iko. Optimizem vliva izjava direktorja instituta Anatolija Ionikieviča, ki je dejal, da je njegov vtis izreden. »Ne presenečajo me tehnične rešitve,

zaradi tega, ker je pri nas preustrojka, kar je za SZ izredno pomembno. Tudi na področju energije smo se začeli zavedati omejenosti naravnih danosti, ki so za vsako družbo izreden kapital.

Zato smo namenili veliko pozornosti procesu avtomatizacije, ki lahko veliko prispeva k varčevanju z energijo, saj se naložba po naših izračunih že izplača v 3,5 letih. Mi pa jo lahko uvedemo, če je povrnjena v 8 letih. To pa so že usmeritve, ki kažejo na to, da je naše sodelovanje lahko in verjetno tudi bo, dolgoročneje.«

K temu dodajmo še mnenje Ikovih poslovnih delavcev, ki so prepričani, v kolikor predvideva testiranja uspejo, lahko računajo na velik izvozni posel najmanj v naslednjih 10 letih.

J. Votek

DO Blisk

O pripravah na referendum v sedaj že bivšem tozdu Panonije Blisk smo že podrobneje poročali. V ponedeljek 31. avgusta, se je nekaj čez 180 delavcev tega tozda od okrog 250 zaposlenih na referendumu odločilo, da bodo nadaljevali sami. O tem, kaj je ta odločitev potegnila za seboj, je težko govoriti. Očitno je, da bo poslovni sestav moral napeti vse sile, po eni strani, da dokaže, da bo dejansko zmanjšal režijo, povečal učinkovitost in razrešil najbolj pereč problem Bliska, to je pomanjkanje dela. Skratka na novo bo potrebno definirati poslovno strategijo, sedaj ponovno samostojne delovne organizacije. Na pomoč od zunaj se doslej ni kazalo zanašati, vsaj po nekaterih argumentih sodeč, v prihodnje pa bo nanjo še težje računati.

jv

Samoupravni sporazumi usklajeni z zakonom

Referendumi med 16. in 22. septembrom

Na seji delavskega sveta so se delegati strinjali, da samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za ugotavljanje in razporejanje dohodka in čistega dohodka v sozdu sprejmejo delavci na zborih delavcev. Eden od razlogov je tudi pogosto spreminjanje usklajevanja tega akta. Medtem ko bo samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v sozdu sprejet na referendumih, ki bodo med 16. in 22. septembrom.

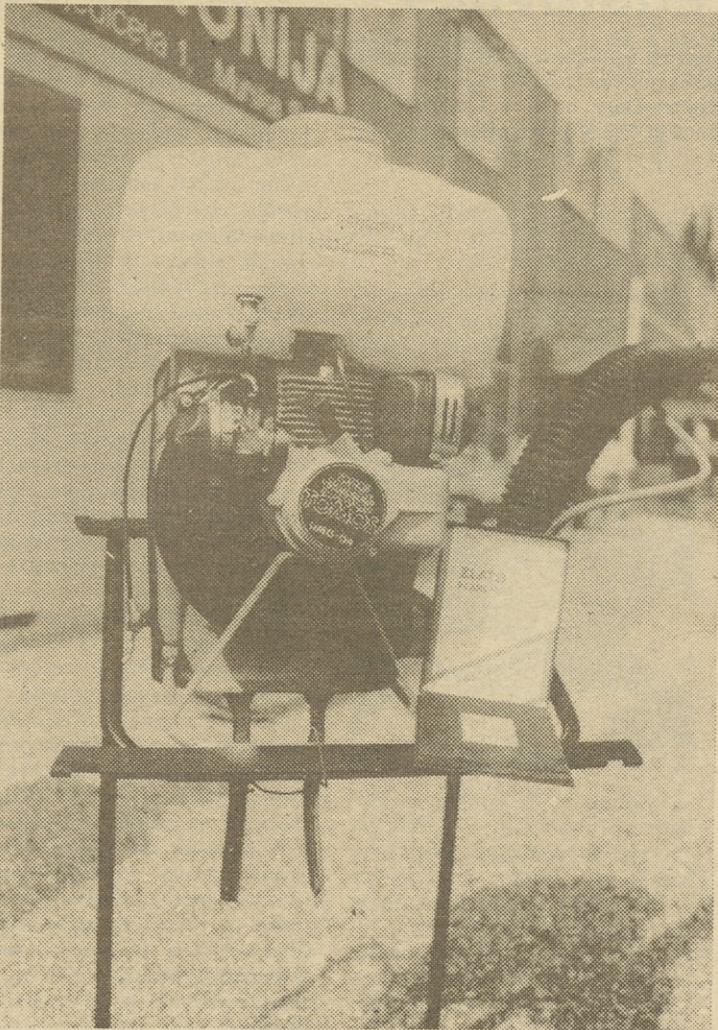
Samoupravni sporazum o osnovah in merilih za ugotavljanje in razporejanje dohodka določa merila, na osnovi katerih se ugotavljajo rezultati poslovanja. Osnova bo dohodek na delavca, dohodek na povprečno uporabljena poslovna sredstva, bruto osebni dohodek na delavca in akumulacijska stopnja. Razen teh so še tu delež izvoza v celotnem prihodu, fizična produktivnost, pokrivanje konvertibilnega uvoza s konvertibilnim izvozom in izpolnjevanje ciljev in obveznosti iz planskih aktov. Uspešnost poslovanja se primerja s planom, z rezultati, doseženimi v preteklem obdobju in z rezultati dejavnosti. Čisti dohodek bo razporejen na osebne dohodke, za skupno porabo, za poslovni sklad, za rezervni sklad in druge potrebe. Toz ali delovne organizacije, ki dosegajo nadpovprečno uspešnost, lahko pri razporejanju dohodka in čistega dohodka oblikujejo nadpovprečna sredstva za osebne dohodke in skupno porabo na delavca. Za poslovanje

z motnjami se šteje organizacija, ki s svojim čistim dohodkom ne pokriva izplačanih akontacij osebnega dohodka, dela osebnega dohodka za dogovorjeni del, dela osebnega dohodka za poslovni sklad (obvezni del) in rezervni sklad. Sredstva za osebne dohodke se razporejajo v skladu s samoupravnim sporazumom sozda, del čistega dohodka za skupno porabo prav tako. Za poslovni sklad so namenjena sredstva za razširjeno reprodukcijo v SIS materialne proizvodnje, za posojilo skladu federacije za hitrejši razvoj manj razvitih republik in pokrajin in najmanj 80 odstotkov dohodka, ki je rezultat izjemnih ugodnosti. Za dodatni del sredstev za poslovni sklad pa se oblikujejo sredstva na osnovi sprejetih planskih aktov in usmeritev toz, DO in sozd. Pri samoupravnem sporazumu, o skupnih osnovah za delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo bistvenih novosti ni, gre le za uskladitev z zakonom.

jv

Kmetijski sejem

Panonijina SUPRA

Škropilnica, ki je vzbudila velik interes

Vprašljiva ekstenzivnost

Pazljivejši poslušalec na seji delavskega sveta ali bralec prispevka o polnem poslovanju IMP lahko ugotovi nekatere kakovostne premike v poslovanju sozda kot celote, ki ga še zmeraj uvrščajo med najbolj uspešne sisteme v naši republici. Nedvomno je ena od teh prvih učinkovitejših in hitrejših obračanje kapitala. Po splošni ugotovitvi gospodarske recesije, ki se še kako odraža v naložbeni politiki, smo zasledili, da so zmogljivosti IMP-ja zaposlene na raznih obnovitvenih delih. Navidezno morda obrobna zadeva, ki pa je po podrobnejši analizi še kako pomembna. V bistvu so ta dela ravno tista, ki v tem trenutku kažejo na prednosti delovnih organizacij, ki so nekoliko več vlagale v znanje in razvoj. Ravno obnovitvena dela so dokaj kakovosten kazalec, da pri teh uspevajo delovne organizacije, ki razpolagajo z določenim znanjem in s tehnologijo, s področja varčevanja, ekologije in razpolagajo s sodobno tehnologijo. V tem je tudi prednost IMP-ja pred konkurenco.

Namreč, če se povrnemo k naložbeni politiki, je že znano dejstvo, da glede na vrednost naloženega dinarja investitorji vse preveč gledajo na vrednost del skozi ceno delovne sile in ne kakovosti IMP-ja.

Po drugi strani pa se srečujemo z organizacijami znotraj sistema, ki so na robu uspešnosti. Ta negotovost in neučinkovitost prav gotovo ni posledica samo in le sedanjih razmer na trgu, ampak gre za dolgoročne posledice, ki bi jih lahko pripisali programski naravnosti organizacij v preteklosti.

Če si podrobneje ogledamo te delovne organizacije, lahko rečemo, da so vzroki njihove negotovosti v premalo ali slabo definiranih proizvodnih programih ali pa v izrazito ekstenzivni naravnosti. Rekli bi lahko, da je eno pogojeno z drugim. Krizne delovne organizacije, če jih pogojno tako imenujemo, enostavno niso uspele dohajati ali zadovoljevati vseh kriterijev uspešnosti, s socio-organizacijskega vidika. Pri gospodarski rasti je bil očitno v ospredju »produktivnost sistema kot sposobnost, ki naj bi se stalno reproducirala v razširjenih razmerah, premalo pa je bilo na dolgi rok upoštevano povečanje blaginje. Hkrati je bil premalo upoštevan kriterij ohranitve v konkurenčnem boju, kar pomeni izgubljanje v povprečju in izkoriščanje od sistemov ali organizacij, ki so bolj sposobni in žilavi. Očitno smo priče nizki stopnji tehnološke rasti oz. proizvodnih fondov. To je sicer ob forsiranju delovno intenzivnega ne pa kapitalno intenzivnega sektorja pomenilo določeno uspešnost na krajše roke. Takšno enostransko pospeševanje na krajše roke je pripeljalo do določenih disfunkcij, ki se izražajo v negativnih učinkih. Očitno je, da se politika ustvarjanja rezultatov in enostranskega pospeševanja ne more obdržati na dolgi rok. In nenazda-nje je tu še prilagoditvena sposobnost na spremembe v okolju.

Okolje poraja celo vrsto sprememb, od prilagodljivosti pa je odvisna tudi uspešnost. Skratka gre za neupoštevne najsodobnejših imperativov — nezadostna uporaba znanosti in inovacij, kar zavira ekonomsko rast.

J. VOTEK

Učinkovito obračanje kapitala

Gospodarske razmere v Jugoslaviji karakterizira zlasti galopirajoča inflacija ter vse hujše državni in paradržavni intervencionizem, ki močno zožuje prostor za poslovno in samoupravno odločanje. Trg v takih razmerah deluje vse bolj deformirano, tako da podjetjem ne daje pravih informacij o tem, kaj in koliko proizvajati ter še posebej, kam investirati in katere izdelke oziroma proizvodnje zmanjševati in opuščati. Najbolj negativno pa je dejstvo, da je v kolektivih in izven njih vsa pozornost posvečena vprašanjem delitve, le obrobno pa vprašanjem racionalizacije poslovnega procesa in povečevanja produktivnosti. Tako so v letošnjem letu zasle v gospodarske težave in izgube tudi nekatere doslej uspešne organizacije.

Na poslovanje IMP v prvi polovici letošnjega leta so prisotne krize razmere vplivale neposredno, še bolj pa posredno. Ekonomska politika ZIS s svojimi pogosto spreminjajočimi se ukrepi povečuje oscilacije povpraševanja, kar se še posebej pozna na investicijskem področju, kamor IMP plasi večji del svojih proizvodov in storitev. Po umetni konjunkturi iz lanskega leta se letos soočamo z realnim upadanjem povpraševanja. To je izrazilo zlasti na tistih proizvodnih programih, kjer je IMP pomemben ali celo vodilen proizvajalec, in ki so ključna za skupni poslovni uspeh. Intervencijski zakon o omejevanju neproizvodnih investicij je začel močnejše vplivati na investicijsko dejavnost šele v zadnjih mesecih, zato pa je bilo močnejše čutiti učinke zmanjševanja stanovanjske zidave kot posledice spremenjenih pogojev kreditiranja oz. revalorizacije stanovanjskih posojil. Investicije v industriji so bile zlasti v Sloveniji v prvem polletju še relativno visoke, ne moremo pa tega reči za druge republike, kjer se industrija v mnogo večji meri srečuje s problemi nelikvidnosti in izgub.

Montažna dejavnost je bila v celoti vzeto v prvih šestih mesecih še zadovoljivo oskrbljena z naročili, čeprav so se občasno pojavljale neusklajenosti pri zasedenosti kapacitet, izraziteje pri manjših montažerjih. Nudenje na podlagi popisov je podvrženo ostri cenovni konkurenci, medtem ko daje prodaja celovitih rešitev v infrastrukturi in industriji večje možnosti zaslužka. Ostra konkurenca je prisotna pri izgradnji velikih kompletnih objektov, kjer IMP nastopa skozi Inženiringu. Tudi projektanti v prvi polovici leta niso imeli dovolj dela, kar je posledica predimenzioniranosti kapacitet glede na potrebe domačega trga. Ti

Sprejem za pripravnike

Celovita predstavitev

V Ljubarju in v Izobraževalnem centru Ljubljana je bil 1. avgusta seminar za pripravnike 4. stopnje usmerjenega izobraževanja in sicer je bilo v Ljubarju 20 Ljubarjevih pripravnikov, v IC v Ljubljani na Trebinjski pa 40 iz IMP-jevih ljubljanskih ozdov – med njimi jih je bilo 6 iz koprške Montaže.

Na tem seminarju so pripravniki prejeli gradivo za splošni del pripravniškega programa, ki so ga pripravili strokovnjaki sozda IMP (Aleš Čerin, Stane Mauri, Uroš Korže). Gradivo vsebuje vso – z zakonom predpisano – snov za splošni del pripravniškega izpita, ki ga mora opraviti pripravnik ob koncu pripravniške dobe (samoupravna organiziranost IMP-ja, dejavnost IMP-ja, osnovni pojmi družbenoekonomskih odnosov, samoupravni splošni akti, samoupravno odločanje delavcev, organi upravljanja in drugi organi, temelji delovnih razmerij, splošna ljudska obramba in družbena samozaščita in praktični napotki).

Na seminarju v IC Ljubljana in v Ljubarju je pripravnik na kratko seznanil z IMP-jevo dejavnostjo Zdravko Kafol, iz delovne skupnosti sozda IMP Tone Štrus, vodja kadrovske splošne sozda pa je pripravnikov posredoval nekaj praktičnih napotkov v zvezi z delom v združenem delu.

Ob koncu seminarja pa so si

problemi se bodo kljub večjemu angažiranju na delih v tujini v drugi polovici leta še nadaljevali.

Poslovni rezultati 1-6/87

Glavne rezultate poslovanja bomo prikazali v naslednji tabeli (vse vrednosti so v milijardah din):	1-6/87	% let. plana	pol. 87/pol. 86
FAKTURIRANA REALIZACIJA	76.4	46	202
CELOTNI PRIHODEK	80.2	47	204
DOHODEK	29.4	43	185
OBVEZNOSTI IZ DOHODKA	8.7	43	209
OSEBNI DOHODKI	14.0	44	220
SKUPNA PORABA	1.2	39	194
AKUMULACIJA-BRUTO	5.5	42	120
IZVOZ	6.5	38	234
	3.0	43	233
ZALOGE-POVPREČNE	23.0	91	185
ZAPOSLJENI-POV. ŠTEV.	8309	97	100

Prva značilnost poslovanja, ki je takoj razvidna iz tabele, je da so plani doseženi manj kot 50%. Glede na to, da je bila v planih vgrajena inflacija, je realno pričakovati, da ob koncu leta ne bomo imeli težav z izpolnitvijo planirane. Stopnja rasti fakturirane realizacije ob polletju še presega stopnjo rasti cen, vendar se ta pozitivna realna rast z julijem in avgustom izničuje in postaja negativna. Vse to bo imelo v mnogih organizacijah ob vse hitrejši rasti cen za posledico slabše poslovne rezultate ob koncu leta.

Druga temeljna značilnost se izraža skozi realni padec dohodka glede na preteklo leto. Novi obračunski zakon je z izključitvijo večjega dela obresti in pozitivnih tečajnih razlik zmanjšal izkazani celotni prihodek v polletju skoraj za 5 milijard din, hkrati pa je predpisal med drugim tudi obvezno revalorizacijo stroškov reprovromateriala, polizdelkov, proizvodnje v teku, gotovih izdelkov in amortizacije. Čeprav so iz stroškov po novem izvzete t.i. revalorizacijske obresti in negativne tečajne razlike, je učinek zmanjšane dohodka zaradi obračunskih sprememb dosegel 9 milijard din. Ob nespremenjenih predpisih bi dohodek ne zrasel za 85%, temveč za 140%, akumulacija pa ne za 20%, temveč za celih 157%. Kljub temu, da nismo dosegli s planom predvidene stop-

li. V proizvodni dejavnosti je prodaja realno upadla zlasti v branži prezračevanja in klimatizacije, manjše pa je tudi povpraševanje po črpalkah in termičnih aparatih. Veliki problemi so tudi s programom gradbenih strojev, prodaja ostalih programov pa teče v glavnem v skladu s predvidevanji. Do konca leta ne pričakujemo bistvenih sprememb v trendu splošne slabitve povpraševanja, če izvajamo pri nekaterih programih sezonski vpliv začetka kurilne sezone. (Tabela)

nje akumulativnosti, smo lahko z doseženimi rezultati zadovoljni, še posebej, ker nobena izmed delovnih organizacij ni poslovala v izgubo. V prvi polovici leta smo kljub interventnemu zakonu ohranili nezmanjšano kupno moč naših osebnih dohodkov, saj so se ti glede na isto obdobje v lanskem letu povečali realno za 5% in so rasli enako hitro kot OD v gospodarstvu Slovenije. Nadpovprečno so se povečale obveznosti, posebej za invalidsko in pokojninsko zavarovanje in družbene de-

Obresti in obrestne mere

V zadnjem času se veliko piše, tako v revialnem, kakor tudi v dnevnem tisku, o obrestih in obrestnih merah, zato se mi je zdelo potrebno, da v pričujočem članku pojasnim osnovne izraze, ki se pojavljajo v zvezi s to problematiko.

Obresti so nadomestilo, ki ga plača dolžnik upniku za koriščenje denarja.

Obrestna mera predstavlja razmerje med obrestmi in posojenim denarjem (kredit, depozit) v določenem časovnem razdobju.

Prav časovno razdobje je zelo važno pri definiranju obrestne mere, saj ni vseeno ali velja določena obrestna mera za eno leto, pol leta ali pa še za krajše časovno razdobje.

Obrestna mera se praviloma določa za eno leto in iz te obrestne mere se nato izračuna relativna, konformna in druge obrestne mere.

Tako, kakor so lahko obresti nominalne, realne, revalorizacijske, so lahko tudi obrestne mere nominalne, realne in revalorizacijske. Dokler je bila stopnja inflacije pri nas majhna, se je po pravilu določala le nominalna obrestna mera in se je realna obrestna mera izračunala naknadno (praviloma je bila negativna). Zaradi visoke inflacije pa je tudi zakonodajalec sprevidel, da so naše obrestne mere daleč pod stopnjo inflacije, tako da je bila v novem Zakonu o celotnem prihodku in dohodku (Ur. l. SFRJ 72/86) prvič uvedena obvezna revalorizacija tako obveznostmi kot terjatev ter določil, da banke ne smejo odobravati kreditov po obrestni meri, ki je nižja od revalorizacijske.

Revalorizacijska obrestna mera se določa v Ur. l. SFRJ za vsako trimesečje in je izračunana na podlagi stopnje porasta cen proizvajalcev industrijskih proizvodov, ki pa je praviloma precej nižja od stopnje inflacije (uporabljati bi morali vsaj indeks porasta cen na drobno).

Nominalna obrestna mera je enaka vsoti revalorizacijske obrestne mere in realne obrestne mere in, ker revalorizacijske obrestne mere ne moremo enačiti s stopnjo inflacije, vidimo, da se precejšen del (če ne ves) realne obrestne mere uporablja za po-

javnosti, tako da je delež dohodka, ki nam ostaja, najmanjši v zadnjih letih. Posebna kvaliteta letošnjega poslovanja je gotovo tudi v gospodarjenju s sredstvi, saj se je ekonomičnost in zlasti hitrost obračanja zalog in terjatev močno popravila, kar je pripisati večji občutljivosti odgovornih za racionalno naročanje in uporabo materiala. Vseskozi je bil IMP tudi zadovoljivo likviden, kar je znak zdrave organske rasti in opiranja na lastne sile v preteklosti.

Zaposlovanje v povprečju stagnira, kar je skladno z našimi srednjeročnimi usmeritvami, da naj namreč rast ne temelji na povečanem in ekstenzivnem zaposlovanju. Problem je zlasti v prepočasnem prestrukturiranju kadra in še posebej v prepočasnem zmanjševanju kadrovskih presežkov v administraciji in nekaterih režijskih službah v proizvodnji.

V splošnem lahko rečemo, da so polletni rezultati IMP kot celota zadovoljivi, žal pa trenutna gospodarska gibanja kažejo na njihovo poslabšanje do konca leta.

Kot rečeno, nobena izmed IMP-jevih delovnih in temeljnih organizacij ob polletju v bilanci uspeha ni izkazala izgube. To pa ne pomeni, da so vse poslovale uspešno. Na robu rentabilnosti poslujejo Elektrokovinar, Blisk, Tio, Skip in Ten. Tej skupini lahko zaradi nizkih osebnih dohodkov priključimo tudi tozdr KM iz Panonije, pa tudi obe projektni organizaciji v Ljubljani in Mariboru. V najtežjem položaju se nahajata Skip in še zlasti Ten, kjer že sprejeti sanacijski programi in ukrepi ne dajejo rezultatov. Obe organizaciji sta v globoki programski, organizacijski, kadrovski in vodstveni krizi, ki bo pri nadaljevanju obstoječih trendov nujno privedla do večjih izgub konec leta.

UROŠ KORŽE

iz meseca...

Delavski svet sozda – na seji delavskega sveta je bila sprejeta nova vrednost točke za obračun osebnega dohodka delavcev na vseh gradbiščih v tujini. Nova vrednost točke znaša 528 dinarjev, z veljavnostjo od 1. avgusta dalje. Osnova za povečanje vrednosti točke je ugotovljena rast osebnega dohodka v domovini in ohranitev stimulativnosti dela v tujini.

Iso Slovenske Konjice – V torek 1. septembra so preizkusili novo elektroindukcijsko peč, ki so jo izdelali za potrebe livarne in valjarne 27. mart v Novem Sadu.

Kolesarska sekcija – Kot nas je obvestil Zvone Repas, organizator, kolesar in sploh »rekreativni« zanesenjak, bo kolesarski maraton od Ljubljane do Maribora na dan športnih iger 26. septembra. Do sedaj se je prijavilo 38 udeležencev. S tem pa lista udeležencev ni zaprta, vsi ki še premišljujete, se lahko tudi odločite in se prijavite do 25. septembra.

DO SOZD IMP – Delavski svet je na svoji seji obravnaval predloge samoupravnih aktov in osnutke sprememb pravilnikov o osnovah in merilih za ugotavljanje in razporejanje čistega dohodka, delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo v DS sozda ter spremembi pravilnika o ugotavljanju osebnega dohodka na podlagi ocene delavčevega prispevka k dohodku DS sozd. Razen razprave o teh aktih je tekla razprava o spremembi in dopolnitvi pravilnika o razvidu del in nalog, kjer je predvideno novo delovno mesto poslovnega sekretarja. Vsi akti bodo v javni razpravi najmanj 15 dni. Razpravo bo organizirala osnovna organizacija sindikata. Referendum pa bo 9. oktobra.

Murska Sobota – V dogovoru z občinskim odborom Rdečega križa murskosoboške občine je 4. avgusta letos 20 krvodajalcev iz Panonijinega tozda Kmetijske mehanizacija darovala kri, ker je na transfuzijski postaji bolnišnice v Murski Soboti v polletnih mesecih – to je v času letnih dopustov primanjkovalo krvi. Zato je bila tolikšna udeležba Panonijinih krvodajalcev zelo dobrodošla.

V aktivu krvodajalcev v tozdu Kmetijska mehanizacija je 100 krvodajalcev, od katerih se jih skoraj vsak teden nekaj udeležijo odvzema krvi.

Med krvodajalci v tem aktivu je nekaj pravih rekorderjev, saj so nekateri darovali kri že večkrat in sicer: Boris Škerjanec 74 krat, Laci Abraham 67 krat, Franc Kuhar 60 krat, Franc Vljaj 51 krat, Helmut Vidic 45 krat.

Aktiv namerava v jeseni letos za svoje člane organizirati izlet v gornjeradgonsko Vinsko klet, kjer si bodo ogledali način pridobivanja penecih vin.

Na proslavi 40-letnice Panonije bodo najbolj zaslužnim članom – krvodajalcem podelili posebna priznanja.

...v mesec

Kje nas tepe inflacija?

n letih. deponiranja bo znašala končna vrednost depozita D n.

Formula (1)

$$Dn = Do \cdot \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

Če se obrestovanje v teku leta opravi večkrat, recimo m krat, pridemo do tako imenovane **proporcionalne ali relativne obrestne mere**.

$$pn = \frac{p}{m}$$

Formula za izračun vrednosti depozita po n letih, če se v okviru leta le-ta obrestuje n krat, je tako enako

(2)

$$Dnm = Do \cdot \left(1 + \frac{p}{100m}\right)^{n \cdot m}$$

Pa pogledjmo preprost izračun:

$$\begin{aligned} Do &= 100 \text{ Din} \\ n &= 5 \text{ let} \\ m &= 12 \text{ mesecev} \\ p &= 91\% \text{ p.a. (trenutno veljavna revalorizacijska obrestna mera)} \end{aligned}$$

Če upoštevamo formulo (1), pridemo do nove vrednosti depozita Dn = 2542 din, po formuli (2) pa je Dn = 8030 din.

Ta preprost izračun pokaže, kako velik vpliv na velikost obresti ima **anatocizem** (to je obračun obresti od obresti).

Glede obrestnih obresti (anatocizem) pravi Zakon o obligacijskih razmerjih, da niso dovoljene, kar pa ne velja za poslovanje bank.

Da bi se izognili anatocizmu, moramo obračun obresti izračunavati na drug način, tako da bi kljub večkratnemu kapitaliziranju v teku leta dobili letne obresti enake kot pri letnem obrestovanju. Če prevedemo to željo v matematično formulo, pri kateri je p c t. i. **konformna obrestna mera**, dobimo enačbo:

$$Do \cdot \left(1 + \frac{pc}{100}\right)^{n \cdot m} = Do \cdot \left(1 + \frac{p}{100}\right)^n$$

Če to enačbo rešimo, dobimo ki je enak:

$$pc = 100 \left(\sqrt[n]{1 + \frac{p}{100}} - 1 \right)$$

pc je obrestna mera za obdobje kapitalizacije m – tega dela letne obrestne mere. Če sedaj izračunamo prejšnji primer, po katerem je Do = 100 din, n = 5 let, m = 12 (mesecev) p = 91% p. a., ter uporabimo konformno obrestno mero, dobimo končno vrednost depozita Dn = 2542 din, vidimo, da je enak kot pri formuli (1), zato imenujemo konformno obrestno mero v tem primeru tudi **ekvivalentno obrestno mero**.

Naj ponovim, da je konformna obrestna mera, mera za obračunsko razdobje – krajše od enega leta, in da je v nobenem primeru ne smemo enostavno množiti s številom obdobjev v letu (m), bi dobili neko »letno« konformno obrestno mero.

V oktobrski številki Glasnika se bom zadržal pri prikazu novega obračunavanja obresti v praksi, saj sem gospodarskem prostoru s praktičnimi primeri izračunov tako s stališča naše zakonodaje, kakor tudi ekonomske teorije.

VILJEM SEMOL

intervju z Anatolijem Ionikievičem

Rezultat »perestrojke«

Obisk sovjetskih strokovnjakov v delovni organizaciji Iko smo izkoristili za pogovor z direktorjem Centralnega razvojnega raziskovalnega in konstrukcijskega projektnega instituta iz Moskve. Nedvomno prilika, ki je ni kazalo zamuditi, še posebej, če vemo, kakšne spremembe so predvidene, nekatere pa so že uveljavljene, v Sovjetski Zvezi.

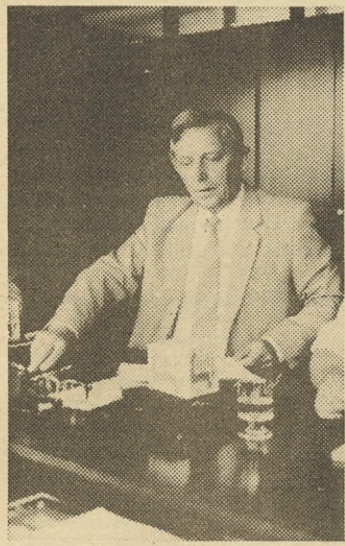
Najprej nas zanima, kakšna je vloga vašega instituta in s čim se ukvarjate na institutu?

»Naš institut je osrednji institut v SZ, ki se celovito ukvarja s problemi toplote, ventilacije, kondenzacije, avtomatizacije, razpečevanja, čiščenja tekočih in stojčih odpadnih voda, z iskanjem konstrukcijskih rešitev in seveda projektiranjem. Pri nas je zaposlenih 750 visoko usposobljenih delavcev. Ti se ukvarjajo, če sedaj zaokrožim našo predstavitev, s problemi urbanih naselij. S tem, da moram poudariti, da smo mi osrednja strokovna državna institucija, ki ima na osnovi svojih strokovnih informacij vpliv na državne organe pri sprejemanju njihovih odločitev, bodisi planskih bodisi normativnih. Če sem nekoliko bolj konkreten se pri nas ne more sprejeti noben dokument na državni ravni s področja urejanja ali razreševanja problemov mesta, ne da bi se nas vprašalo za strokovne izsledke, pa tudi možne rešitve, tako tehnološko, kot tudi pri izbiri opreme. Oprema je zlasti pomembna pri sprejemanju gosnapa. Po drugi strani pa mi nismo z našo dejavnostjo vezani samo na državne organe, ampak, kar je še pomembnejše sodelujemo z več kot 300 instituti in projektnimi organizacijami, ki jim posredujemo tehnične informacije, priporočamo opremo itd.«

Na kakšen način pa je organiziran vaš institut. Že prej ste povedali, da v njem dela 750 delavcev. Za naše razmere veliko. No hkrati pa smo lahko prebrali, da ti možganski »trusti«, če jih tako imenujete, le niso dajali takšnih rezultatov, ko bi jih po svoji intelektualni moči morali. Kako vi to pojasnjujete in ali so zajele družbene spremembe, ki smo jim prišli v SZ tudi vas in na kakšen način?

»Poglejte, ni se nama treba vračati daleč nazaj, pa tudi naprej ne, začneva lahko kar s konkretnim rezultatom. Ta obisk, ki smo ga opravili v delovni organizaciji Iko je že rezultat perestrojke. To nam lahko pojasnim tudi s presečenjem naših poslovnih partnerjev v Iko, ki smo jih obiskali letle po enem mesecu in pol po pritiem, ko smo navezali prve

uradne stike. Večja prilagodljivost je že ena od odlik perestrojke. Zame še pomembnejši premik je sprememba načina financiranja, ki je dosedaj temeljilo na proračunski ravni. Pri nas bo prešlo okrog 120 organizacij v prvi fazi na samofinanciranje, med njimi smo tudi mi. To pomeni, da toliko, kolikor bomo s svojo de-

Anatolij Ionikievič

javnostjo ustvarili, toliko bomo imeli, ali če hočete, delili. Vzporedno s pripravami na nov način poslovanja se pripravljamo tudi na nov način upravljanja. Prešli bomo na svete kolektiva, oz. oddelkov. Pri nas so v tem času že bile volitve za člane svetov oddelkov in laboratorijev, v septembru pa bomo opravili še volitve v svet kolektiva. Predsednik sveta pa bo direktor po svoji funkciji.

Po mojem osebnem prepričanju bo to prineslo znatno boljše rezultate kot doslej, ko smo imeli s planom določen obseg del in na tej osnovi fond plač. Hkrati pa smo imeli opravka z zelo močno hierarhično strukturo pri delitvi plač. Vsak je bil razporejen v določen predal in na tej osnovi prejemal plačo, če je delal kaj ali pa nič. Sedaj pa mislim, da bo nekoliko drugače. Odpira se mi možnost, da lahko plan presežemo, kolikor zmoremo, hkrati s tem pa uveljavljamo nov način plač, ki bo po mojem mnenju izredno stimulativen. Hkrati pa upam, da

bo uveljavil določeno konkurenco med samimi delavci ne glede na naziv, ki ga imajo ali ga bodo imeli. S tem pa se bo tudi kreativnost dvignila. Morda je prav, da primer nagrajevanja pojasnim na enem od primerov. Poglejte v sedanjem stanju bo delavcu ostajalo glede na vrednost opravljenega dela. Npr., če bo naredil ali opravil nalogo v vrednosti 100 rubljev, bo zaslužil približno 40 rubljev in to ne glede na naziv, tudi če je inženir ali kandidat znanosti. Za primerjavo naj vam navedem še dosedanj sistem, pri nas je na primer dobil starejši inženir 180 rubljev, kandidat znanosti pa 250 rubljev. Se pravi, doseči je bilo potrebno samo položaj in plača je bila zajamčena. Zaradi tega sem, kar se tiče perestrojke velik optimist.«

Na samem začetku, ko sva govorila o dejavnosti vašega instituta, se mi je mimogrede vsilila primerjava med pojmovanjem odnosa do okolja in narave pri nas, ki je že prerasel v ekološko gibanje in pri vas, ko ste govorili o energetskih virih in pitni vodi kot o nacionalnem kapitalu, ki ga je treba ohranjati. Zanima me, na kakšni ravni in kako daleč ste vi z zaščito človekovega okolja in narave. V bistvo je za nas vaše mnenje glede na institucijo, v kateri delate in s čim se ukvarjate, informacija iz prve roke.

»Poglejte, čeprav nismo revni po naravnih danostih, smo se vseeno zavedli, da te pomenijo nepresahljivi vir nacionalnega bogastva, ki ga je treba čuvati. Zato naj vas ne preseneča, da smo se začeli boriti proti vsem vrstam porabe in neracionalnega obnašanja. Skorajda neverjeten je podatek po porabi vode na prebivalca v Moskvi, ki znaša 600 litrov. Mi smo se odločili, da bomo porabo zmanjšali za 30 odstotkov, kar bi pomenilo hkrati zmanjšanje odplak za 30 odstotkov in manjši problem onesnaževanja tekočih voda, s katerim smo se prav tako spopadli. Pri vodah moramo biti sploh pazljivi, kajti opažamo, da nam kakovost pitne vode stalno pada. Zato pripravljamo oz. smo vključeni v pripravo ostrejših normativov na področju zaščite okolja. Morda ni odveč podatek, da smo veliko pozornosti namenili varčevanju z energijo, saj vgrajujemo sisteme, ki se izplačajo najmanj po 8 letih. Skratka država je tem problemom namenila izredno veliko pozornosti.«

J. VOTEK

Skip se lovi

Ekstenzivno ali intenzivno?!

Če se povrnemo nekoliko nazaj, smo v našem časniku že lahko prebrali članek z naslovom Skip na razpotju. Prave predstave o tem, kaj to razpotje pomeni, takrat še, z izjemo dobrih poznavalcev, nismo imeli. V prvem polletju so se v Skipu pogosto srečevali z motnjami v poslovanju, izrazito pa so na dan izbijale likvidnostne težave.

Po oceni direktorja Jožeta Horvata in ugotovitvah iz predsanacijskega programa pripisujejo vzroke vezavi velikih denarnih sredstev za nabavo repromateriala za nosilni program. Hkrati je sama izdelava rovkopačev sorazmerno dolga, saj traja izdelava do 3 mesece. Povrh vsega je položaj na trgu izredno negotov, zaradi krize v gradbeništvu, pa tudi, ker pogosto ne delajo izdelkov za znanega kupca. Najbolj pa jih bremenijo zaloge gotovih izdelkov. Vzroki za slabo prodajo »železnega« programa so tudi v njegovi enostranski uporabnosti in sicer v gradbeništvu. Zato je morda na mestu razmišljanje, da bi kazalo ponudbo, oz. orodja na sistemu izpopolniti za druge dejavnosti, kot npr. elektro in kmetijsko dejavnost.

Kje je razvoj?

Na področju že prej omenjenega programa in neizkoriščenih možnosti, bi lahko po ugotovitvah razvili orodja za postavljanje drog, v kmetijstvu pa priključke za prenašanje bal sena, slame ter priključek za prenašanje zabojev. Eno od izhodišč so drobilci kamna, vendar tu z deli niso nadaljevali. Neizpeljana je ostala tudi naloga za stroj za kopanje ozkih kanalov. Poleg sušilnic prašnatih snovi, ki so jih že izdelali, naj bi še izdelali oziroma proučili možnosti za sušenje drugih materialov. Zadnja iz tega programa sta razvoj in izdelava lahkih ročnih dvigal. Iz kmetijskega programa pa imajo že nekaj pozitivnih referenc pri rezalnikih sadnega drevja in obiračnikih sadja.

Toda temeljna organizacija tega bremena enostavno ni zmogla, ali pa ni hotela. Enostavno so do sedaj, kot sami ugotavljajo v predsanacijskem programu, premalo pozornosti posvečali kadrom zlasti visokousposobljenim. Po drugi strani pa tudi kader, ki je bil, ni mogel najti skupnega jezika, tako da je bilo vse bolj prepričano posamezniku ali pa iznajdljivosti samih delavcev. Morda je ravno ta razvoj tisti, ki je Skipu zaprl sapo. V tako nastalem položaju so se odločili, da

bodo stanje bistveno izboljšali in se kadrovske okrepili.

Odrekanje in učinkovitost

Da tozda ne bi izkazal ob polletju izgube in s tem podlegel ukrepom zakona o sanaciji, so se odločili za znižanje osebnih dohodkov v mesecu juniju in sicer so zmanjšali kolektivno stimulacijo za 5 odstotkov in osebne ocene s povprečja 15 odstotkov na 5 odstotkov. Analiza je pokazala, da je ukrep vplival na to, da tozda ni izkazal izgube. Hkrati so se dogovorili, da bodo osebne dohodke popravili v mesecu juliju na prejšnjo raven in uveljavljali gibanje osebnih dohodkov v skladu z družbenim dogovorom. Torej so delavci pričakovali, pa tudi dogovorjeno je bilo, da se osebni dohodki v juliju spet popravijo. Vendar tega ni bilo moč uveljaviti zaradi nedosežene realizacije. Odločili so se, da bodo osebne dohodke povišali v mesecu avgustu. Toda delavci se s tem niso strinjali, hkrati pa so se čutili prikrajšane glede na ostale delavce v delovni organizaciji. To naj bi bil povod za štrajk. Na izrednem zboru delavcev so ti postavili zahtevo, da se predsanacijski program dosledno uresničuje. Zlasti so izpostavili odgovornost vodstva pri zagotavljanju dela, čeprav doseženih rezultatov ni nihče zanikal. Dogovorili so se, da bodo pripravili poročilo o realizaciji zastavljenih programov in osnutek novih programskih usmeritev Skipa. Skratka, delavci so zahtevali od vodstva tozda in delovne organizacije, da bolj učinkovito zlasti pa hitreje uresničijo že zastavljene cilje.

Zasedenost – toda. Kakšna?

Po bežnem pregledu dokumentov in zapisov z zbora delavcev, se povsod postavlja v ospredje vprašanje zasedenosti zmogljivosti. Malo manj je govora o kakovosti zasedbe teh zmogljivosti. Kot pravi direktor tozda Jože Horvat, je v Skipu še zmeraj eden od temeljnih problemov draga proizvodnja, zlasti na osnovnem programu rovkopačev. Po njegovem mnenju pa tudi zgodovinska skušnjava kaže na to, da

bi morali ta program prenesti v kooperacijsko proizvodnjo, sami pa obdržati le montažo in tisti del proizvodnje, ki je tehnološko najzahtevnejši in kjer gre za prodajo znanja. To nam kažejo že svetovne izkušnje. Ne nazadnje pa je bilo »zlato« obdobje Skipa ravno obdobje kmetijske opreme, ko je bilo skoraj 80 odstotkov proizvodnje kooperacijske. Torej sam program rovkopačev bo vsekakor potrebno tehnološko izpopolniti, ker so takšne zahteve trga, hkrati bodo s tem dane možnosti za večji prodor na zunanji trg, ob tem pa bo potrebno uveljaviti tehnološko zahtevnejše in dohodkovno zanimivejše programe, kjer ne bo Skip samo eden od kooperantov, kot je pogosto to sedaj. Sam temeljni program pa je potrebno organizirati po prej omenjenem konceptu. Po mnenju direktorja, bi s tem materialno izredno razbremenili tozda. Seveda pa bo ob vsem tem potrebno uveljavljati tudi druge kakovostne dejavnike v proizvodnji, od povečevanja fizične produktivnosti, zmanjševanja stroškov na enoto proizvoda, do boljše izkoriščanja zmogljivosti, zlasti tehnološko zahtevne opreme, kjer bi morali uvesti večizmensko delo ter doseči boljše prilagajanje trgu.

Preusmeritev tozda

Če se človek sprehodi skozi sedanjí proizvodni program Skipa, dobi občutek, da delajo vse in nič kot pravijo sami in kot je mogoče razbrati iz nekaterih razvojnih dokumentov. Nekaj smo predstavili že prej, sedaj pa se še dotaknimo preusmeritev Skipa na energetsko področje. Predvidena je proizvodnja toplotnih aparatov, ki so sestavni del v živilski in procesni tehniki. Možnosti so tudi na področju toplotnih menjalnikov, razsoljevalnih aparatov, električno ogrevanih kotlov, skratka vrste izdelkov, s katerimi se na razvojnem področju v tozda Itak že ukvarjajo ali pa so jih že razvili, vendar proizvodno, glede na vse večje uveljavljanje tovrstnih aparatov, prav gotovo sami vsega ne bodo zmogli. Zato je predvideno, da bi del tega programa prenesli v tozda Skip, ki ima ustrezne proizvodne izkušnje za to področje. Hkrati pa bi to pomenilo trdnjšo navezavo Skipa v zaokroženo celoto Iko in IMP-jeve ponudbe.

J. VOTEK

Prizadevanja v širitvi tehnološke ponudbe

Prilagoditev trgu

Dejavnost, ki ji ne namenjamo veliko pozornosti, je prav gotovo procesna industrija, pa to ne zaradi njene neuspešnosti ali slabe kakovosti, ampak bolj zaradi alociranosti in vezanosti njenega proizvodnega ciklusa na daljše roke. Rekli boste, saj je montažna dejavnost prav tako vezana na daljše roke, pa je le prisotna, morda pa le ni. Sicer pa pustimo to ob strani in preidimo k stvari.

Naše kramljanje z direktorjem ruskega Alchroma ni bilo vezano na nek poseben poslovni ali proizvodni dosežek, ampak sva se dogovorila, da bova kakšno rekla nasploh o tozdu, njegovem položaju, razvoju, njegovem videnju tozda po morebitni reorganizaciji delovne organizacije, kadrovskega problemih in razvojnih ter poslovnih perspektivah. Kriza v kmetijstvu se odraža tudi v živilski industriji, saj so po besedah direktorja Zorana Koša, še mož-

manj nastopajo pri teh delih skupaj s Smeltom, ki nudi celoten sistem. Morda je ravno tu pomanjkljivost IMP-ja, ki nima jasno izdelane strategije na področju procesne industrije in ponujanja njene opreme v celoti. Kajti s ponudbo celote znotraj IMP-ja bi v prihodnosti lahko računalni z razvojem, ki bi poleg določene opreme ponujal tudi tehnološke rešitve oz. tehnologijo, kjer smo v veliki meri še odvisni od uvoza.

Kar smo prej omenili je le vizi-ja, kajti v Alchromu se zavedajo, da sami s 125 zaposlenimi in sedanjno kadrovske sestavo, čeprav ni slaba, niso sposobni sami razviti tehnologij. Enostavno so prenamajhni in materialno prešibki, da bi v to smer lahko razmišljali. Da pa bi prišlo do nekega premika tudi v procesni industriji v celotnem IMP-ju, verjetno ni moč pričakovati, kajti razvoj in usmerjanje razvoja je usmerjeno v drugo smer. Sicer pa so v Alchromu s sodelovanjem s Smeltom prav tako začeli voljni, kajti pogoji pod katerimi sodelujejo z njim, so za njih ugodni.

»In kam so usmerjene aktivnosti Alchroma v prihodnje?« Kakšnih bistvenih novosti v našem programu ni pričakovati, vse je odvisno od položaja na tržišču. Poleg že obstoječega programa, se pripravljamo, da bi v naslednjem letu ponudili opremo za predelavo jabolk v koncentrat. Glede na ponudbo industrijskih jabolk in v vse večjem povpraševanju po teh koncentratih na zunanjih trgih, lahko pričakujemo ugoden odmev pri predelovalcih sadja, meni Zoran Kos.

Za konec sva se dotaknila še organiziranosti. Jasno je, da se znotraj delovne organizacije Izop pripravljajo nekatere organizacijske spremembe. Zoran Kos je mnenja, da za njih v bistvu ni pomembno, kako so organizirani, če bo do reorganizacije že prišlo, se lahko organizirajo kot samostojna delovna organizacija, s tem pa tudi ni nevarnosti, da bi sodelovanje z drugimi organizacijami kakorkoli trpelo. Računajo, da bo sodelovanje s Tehnomontom kot s sorodno organizacijo še naprej ostalo dobro. Samo sodelovanje pa je tako ali tako odvisno od potreb na tržišču. Torej od tega, kakšno opremo kupci zahteva, npr. v mlekarški industriji, nastopajo skupno z opremo obeh proizvajalcev.

J.V.

Igor Tratnik – magister

Uveljavljanje sistemskega znanja

Po osnovni izobrazbi je Igor Tratnik sicer strojnik, vendar ga je računalništvo pritegnilo že v času študija. Takrat se je z njim mimo študijskih obveznosti ukvarjal več kot 2 leti. V IMP-ju je sedaj sistemski inženir in se ukvarja s področjem računalniških komunikacij. Od leta 1983, ko se je dejansko začel razvijati računalniški center IMP, so poleg aplikacij začeli tudi z razvojem terminalske mreže in s postavitvijo računalnikov.

Tak način oziroma taka rešitev za postavitev mreže je prva pri nas, uporabljena v praksi. Celoten sistem deluje na osnovi paketne komutacije. Podoben temu sistemu je jugoslovanski sistem YUPAK. Paketna komutacija pomeni način prenosa podatkov po določenih linijah, ki jo lahko koristi več uporabnikov hkrati, s tem, da se doda informacija o »lastniku« podatkov. Na IMP-jevo mrežo so uporabniki trenutno vezani s terminali. Ideja je, da se ti zamenjajo z osebni računalniki, kar bi pomenilo večjo kakovost pri delu. S tem bi se povečala tudi uporabnost. V bistvu bi to pomenilo povezavo s centralnim sistemom – povezovalno z banko podatkov, ki je naprej povezana z YUPAKOM. Hkrati pa bi to pomenilo tudi možnost izmenjavanja informacij med sistemi in računalniki, ki že sedaj ni izključena.

Veliko povedanega, vsekakor koristna informacija za tiste, ki smo na tem področju bolj na obrobju dogajanja, vendar to še zmeraj ni tisto, zaradi česar Igorja Tratnika še predstavljamo. Namreč gre za njegovo magistrsko nalogo, ki jo je obrnil pred kratkim.

Tu je bil bolj skromen, čeprav smo iz razgovora sklepali, da je v vsem, o čemer smo zgoraj pisali, vgrajenega predvsem veliko njegovega znanja. Sam pravi, da je začel s tem delom nekako pred 10 leti. Vodilo ali izziv mu je bilo pomanjkanje programskih jezikov za digitalno tehniko, teorijo grafov, kombinatoriko ipd. »To me je tudi vodilo, da sem začel razmišljati v tej smeri. Če se povrneva k prej povedanemu, so v svetu ti jeziki, poleg tega, da jih je malo, izredno specializirani in je težko priti do njih. Za osnovo

pri moji raziskavi ali razvoju tega jezika mi je služil sodoben programski jezik MODULA – 2, ki izhaja iz razširjenega Pascala, ta pa iz Modula 1. Na tej osnovi sem začel graditi, k temu sem potem dodal elemente jezika, ki omogočajo delo z biti. Dodani so torej logični operatorji, ki izvajajo operacije na bitih. To je potem potrdilo, da se da na osnovi tega jezika narediti program za nastavljanje celotne računalniške mreže računalnikov. Izredno veliko pomeni tak program pri odkrivanju okvar, pri prenovah in novih nastavitvah računalnikov ali terminalov.«

J. V.

Se vam zdijo članki v Glasniku dolgočasni? Napišite še vi kaj! Objavili bomo najboljše.

Priznanja in plakete za inovacije

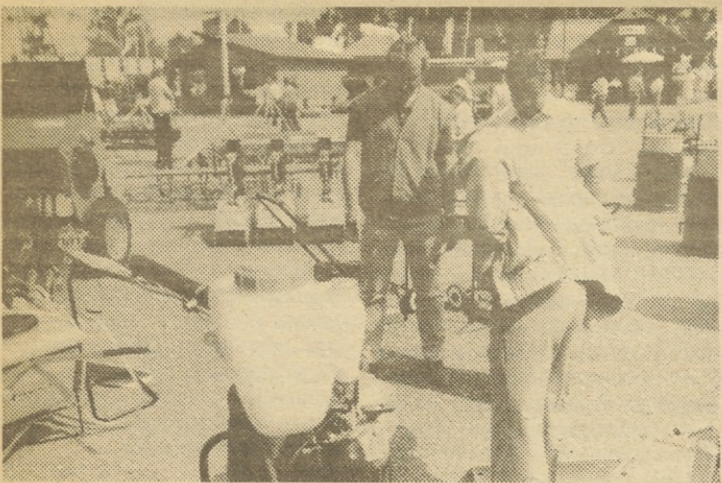
Obiskovalec, ki že dalj časa spremlja radgonski kmetijski sejem, lahko ugotovi, da bistvenih sprememb v zadnjih letih ni doživel. Več ali manj se pojavljajo isti proizvajalci in to pretežno kmetijske mehanizacije ter živilsko predelovalna industrija. Če se ozremo na prehojeno pot sejma (25-ti), potem lahko z gotovostjo trdimo za jubilej premalo. V prejšnjih letih je namreč sejmu dajal določen ton strokovni del, ki je bil v letošnjem letu slabše zastopan kot ponavadi. Presenečenje je bila morda predstavitev Agrotehnike, ki je k »stvari« pristopila razvojno. Na svojem prostoru so prikazali vso kmetijsko mehanizacijo od njenih začetnih pojavov na Slovenskem, od maganjaroma naprej, seveda niso izostali priključki za konjske vprege in traktorje.

Sadilec neosem uporaben od makovega zrna do fižola

Kot največja specializirana trgovska organizacija s kmetijskimi stroji in sredstvi so v svojem programu predstavili tudi Skipov sadjarski program in Panonijino sejnalno tehniko. No Panonija se je predstavila tudi sama zase, kot je to že tradicija. Na videz bi lahko rekli tudi za to predstavitev nič novega, seveda če smo si ogledovali razstavljen predmete od daleč. V oči je padla edino škropilna tehnika nemškega proizvajalca Holderja, s katerim so »Panonci« sklenili pogodbo o kooperacijskem sodelovanju v proizvodnji in razvoju. Plod tovrstnega sodelovanja je že nahrbtna motorna škropilnica Supra, ki so jo razvili v Panoniji in, katere

jo. Osnovna značilnost Panonijine škropilnice je, da je bistveno lažja. Ljubo Fišer in Stefan Jambor, ki sta delala na razvoju supre, sta uspela zmanjšati težo škropilnice za dober kilogram. Stara Holderjeva škropilnica je namreč težka 10 kilogramov, nova pa le dobrih 9. Razvili so tudi dodatno opremo in sicer prašilec in metalec plamena. Tokrat se je izkazal tudi Tomos, ki je posebej za to razvil nov motor. Po oceni Stanka Harija in Srečka Kalamarja, vodje prodaje bodo izdelali v Panoniji okrog 15 tisoč tovrstnih škropilnic od tega 3-4000 za izvoz na konvertibilna tržišča. S tem pa program škropilne – lahko bi mu rekli kar zaščitne tehni-

Supra vzbudila največ zanimanja

osnovna značilnost je, da je lažja za dober kilogram od Holderjeve izvedbe. Toda o tem več, ko bomo govorili o Panonijinih novostih.

Veliko novega

Za tistega, ki si je Panonijin razstaveni prostor podrobneje ogledal, je bilo to svojevrstno presenečenje, še posebej takrat, ko so mu povedali, da so na letošnjem sejmu prejeli dve zlati plaketi in dve priznanji za inovacije. Zato se vrnimo k že zgoraj omenjeni SUPRI. Gre za nahrbtno motorno škropilnico, ki so jo, kot nam je povedal vodja razvoja kmetijske mehanizacije v Panoniji Stanko Hari, je bil celoten razvoj supre prenešen v Panoni-

ke – še ni zaključen, saj bodo v sodelovanju z Jeklotehno kot generalnim zastopnikom Holderja sestavljali tudi nekatere večje škropilnice. Pri izvozu še omenimo izvoz rezervnih delov v vrednosti 500.000 mark. Škropilnice supra so naleteli, glede na to, da je Panonija edini proizvajalec pri nas, na ugoden odmev na tržišču. Ta program je zanimiv tudi zaradi tega, ker presega svojo namembnost za kmetijske proizvajalce in je naletel na izreden odmev zlasti na trgu široke potrošnje. Po mnenju Srečka Kalamarja, bi v prihodnje kazalo še iskati programe za široko potrošnjo, kajti kljub dokajšnjemu številu proizvajalcev drobne mehanizacije so še prav gotovo izdelki, ki bi lahko bili tako zanimivi. Še

zlasti je potrebno izkoristiti sedanjí trenutek, ko je vrtničarstvo v polnem razmahu.

Sejalna tehnika razred zase

Rekli smo že, če se sprehodiš med sejnalno tehniko nič novega; navadnemu opazovalcu pade v oči morda sejalnica, ki je nenavadno široka. Tudi za žitno sejnalnico so dobili zlato plaketo. V bistvu gre za nošeno žitno sejnalnico, sestavljeno iz dveh tri metrskih, pa se funkcionalno ne razlikuje od trimetrse sejnalnice. Hkrati je njena prednost tudi ta, da jo je moč razstaviti na dva dela, ki vsak zase predstavlja samostojno enoto. Razen teh lastnosti pa imamo opravka z drugimi kakovostnimi lastnostmi teh sejnalnic, ki niso enostransko uporabne, ampak jih lahko uporabljamo za sejanje semen od 2,5 kilograma na hektar do debelosti zrna koruze. Vse sejnalnice imajo vgrajeno dodatno opremo med drugim tudi zarisovalec sledi. Osnova za razvoj je bila pogodba o sodelovanju s Pegorarom, vendar sta ves razvoj opravila inž. Jože Cifer in tehnik Franc Toplak.

Bistveno se od žitne sejnalnice ne razlikuje sejalnica za sojo, ki ima razvit in vgrajen nov sistem

ve lastnosti, ki so na višji kakovostni ravni. Nova so zapiralna kolesa, sistem menjave plošč, sistem izklopa posameznih sekcij, izboljšan je sistem za doziranje umetnega gnojila, menjalnik in priklop. Sedaj so izdelali nično serijo 4 rednih sejalic, redno proizvodnjo predvidevajo v jeseni 1988, ko naj bi delali vse vrste teh sejalic od 4 do 18 rednih. Na razvoju tega prototipa so delali inž. Kos, Herman in Hari.

Od velikega k malemu

Prav gotovo so v Panoniji po tehnološki plati na področju kmetijske mehanizacije, zlasti na področju sejnalne tehnike izredno napredovali. Vendar, kot pravi Srečko Kalamar, so to stroji, ki so v tem trenutku izredno dragi, in če vemo, v kakšnem položaju je naš kmet, potem je jasno, da odziv ni takšen, kot bi ga pričakovali. Prav gotovo je, da je naša proizvodnja na področju sejnalne tehnike najbolj deficitarna. Toda cena je tista, ki kmata ovira, da se na tem področju ne odloča za sodobno tehnologijo in raje vztraja pri stari že preživeli. Po Kalamarjevem mnenju stanje le ni kritično v smislu prodaje, to je le eden od dejavnikov, ki ni odraz dejanskih potreb in povpraševa-

Razstaveni prostor Panonije od »železnega repertoarja« do najsodobnejše sejnalne tehnike

vlagalcev za sojo, pri katerih je možna nastavitve globine za vsako vrsto posebej. Vgrajen ima mešalec za tretiranje (bakterizacija), ki je zaščiten od dnevnih svetlobe. Sejnalnico, ki je uspešno prestala preizkuse sejanja na kmetijskih kombinatih v Bečeju in Drakuniču, so razvili inž. Jože Cifer, inž. Stanko Hari in tehnik Franc Toplak.

Tehnološko osamosvojitve

nja po tej tehniki. Zato je cilj, da se v prihodnje še bolj usmerijo v že omenjene izdelke za široko potrošnjo, ko ne bodo odvisni samo od ekonomskega položaja kmetijstva. Eden od teh programov so pretočne črpalke za vino ipd.

Sicer je pričakovati na področju prej omenjene tehnike določene premije, na to naj bi vplivala dobra žetev in sprememba kre-

rega si je ustvarila image. Dobrim poznavalcem, ga ni potrebno posebej predstavljati. Na videz gre morda v današnjih časih za muzejsko proizvodnjo, vendar temu ni tako. Z uveljavljanjem hobi kmetovanja, vrtnikanja in kletarjenja so kotli za žganjekuho dobili na svojem pomenu. Kot tudi vsi ostali izdelki iz tega programa. Še večje povpraševanje pa je pričakovati s pohodom biološko čistega kmetovanja, ki ima zametke tudi pri nas.

Moč predstavitve Panonije pa se odraža še v nečem, namreč v predstavitvi »linij« ali povezav. Vse pogostejše je med strokovnjaki slišati mnenje, da je zaradi omejenosti kmetijskih zemljišč (v Sloveniji 0,4 hektarja kmetijske oz. 0,15 hektarja obdelovalne zemlje na prebivalca) treba iskati rešitve v intenzifikaciji kmetijske proizvodnje, kar pomeni dosegati večje hektarske pridelke. Za intenziviranje kmetijske pridelave je potrebno povečati stopnjo mehaniziranosti. Hkrati pa je vse bolj prisotna ugotovitev, da ravno težka mehanizacija uničuje obdelovalno zemljo.

Skipov rezalnik na preizkusu

v Panonijinem programu pomeni univerzalna pnevmatska sejnalnica oz. sadilec neosem. Gre za sadilec, ki je primeren za sejanje in sajenje zrnja od velikosti maka do fižola. Navidez, torej na zunaj se sadilec bistveno ne razlikuje od pri nas že uveljavljenih Beckerjevih sadilnic, ki so jih do sedaj izdelovali v Panoniji. Kot je povedal Stanko Hari, gre v bistvu za rekonstrukcijo stare Beckerjeve sejnalnice, na kateri pa je uveljavljenih vrsta inovacij in izboljšav, ki dajejo izdelku povsem no-

ditnih pogojev v kmetijstvu.

Na izvoznem področju v Panoniji dosegajo ugodne rezultate, kar je na nek način rezultat kooperacijskega sodelovanja, hkrati pa tudi vse bolj rezultat uveljavljanja lastnega znanja. Izrazit primer je ravno nov sadilec, s katerim so si odprli lastno pot na zahodni trg. Razen kooperacijskega izvoza v države kooperacijskih partneric, so se uveljavili na francoskem tržišču in trgu držav Beneluksa, začeli pa so z raziskavami španskega trga.

Najsodobnejše sejnalnice pri nas

Na novo pa se jim je odprlo češko tržišče. V drugem polletju bodo na Češko prodali za 20 milijard vrednosti blaga. V naslednjem letu pa naj bi dosegli že vrednost 50 milijard dinarjev.

Mimo železnega »repertoarja«

Da ne bi ostali samo pri sejnalni tehniki, je prav, da predstavimo tudi ostali del programa Panonije; s katerim se je predstavila oz. se predstavlja. Seveda mimo železnega programa Panonije ni moč, torej programa, skozi kate-

Do pred kratkim je prevladovalo mnenje, da je zemljo treba čimbolje obdelati, se pravi prarati jo z raznovrstnimi branarji in predstveniki ter po možnosti z valjarjem še zdrobiti in nato zasejati. Toda rezultati so prišli to, kar smo že prej ugotovili: začela se je erozija, ki so jo kmetje opažali v obliki peščenega vira. Zato ne preseneča, če se danes vse bolj uveljavlja kakovost obdelovalnih strojev, ki ne bi zemljo čimbolj kakovostno obdelali in jo čimmanj obremenjevali. V današnjih časih nimamo več opravka z vsakim strojem posebej, ampak z linijo. Če je postavo pod drobnogled, vidimo, da so z vrtečo brano, ki je plod kooperacijskega sodelovanja z italijanskim Pegorarom, v bistvu odstranili potrebo po prej omenjenih predstvenih strojih. S tem brano se je kakovost pripravljene zemlje tako pripravila, da je možna takojšnja setev. Glede na tehnološke rešitve, so priklopili še sejnalnico. S tem so dosegli tudi racionalizacijo pri sami obdelavi in prihranek pri energiji.

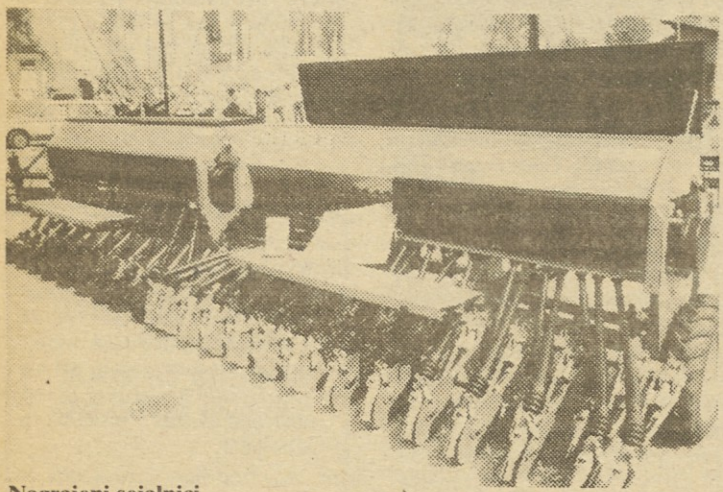
POVRATEK SKIPA

Skip je organizacija, ki ji je ubadanje s kmetijsko mehanizacijo in opremo v krvi. Najbolj časi tega tozda nas spominjajo ravno na kmetijsko opremo, za tem so se usmerili v izdelavo strojev za potrebe sadjarstva, vendar so se glede na slabo razvito plantažnega sadjarstva umaknili z domačega trga in se usmerili na tržišča v drugih republikah. Tokrat je Skip predstavil na strokovnem posvetu sadjarjev lastnosti in dosežke svojih dveh strojev in sicer rezalnika sadnega drevja in otresalca sadja. Delovanje prvega so predstavili na sadjarskem dnevu v okviru predstavitve kmetijske mehanizacije in opreme, ki jo je organizirala Agrotehnika.

Izredno pozitivne ocene so dobili Skipovci za rezalnik od Instituta za sadjarstvo in vinogradništvo iz Boleča. Po teh ugotovitvah se je strojno obrezovanje obneslo pri slivah, jablanah in breskvah. Sodobno zasajeni sadovnjaki namreč omogočajo uspešno uporabo mehanizacij pri obrezovanju, ki ne daje bistveno slabših rezultatov od ročnega obrezovanja. Vsekakor pa s tem ni izključeno ročno obrezovanje. V bistvu so rezultati najugodnejši, ko obrezovanje dopolnjuje. Strokovnjaki so prišli do naslednjega zaključka: seveda na osnovi praktičnega preverjanja in sicer, da je rezanje s strojem povsem zadovoljivo, še boljše pa je, če se opravijo ročne korekture. S tem je moč dobiti zadovoljivo obračunavanje krone z rodnimi vejami, kar pogojuje dober pridelek v naslednjem letu.

Pri industrijskem obiranju v šenjski pomembni zlasti prihranek pri delovni sili. Razen tega skrajša čas obiranja, to pa vpliva na kakovost sadja. Učinek pri mehaniziranem obiranju z 9 ljudmi, kolikor jih dela ob stroju je 10 krat večji kot pri ročnem obiranju. Stroški ročnega obiranja so 3,5 krat večji od strojnega obiranja. V pogojih, ki smo jih omenili (najidealnejši čas obiranja) je strojno obiranje nadomestilo 21 obiralec. Za potrebe slovenskih kmetovalcev delajo v Skipu rezalnik za rezanje podrast v melioracijskih kanalih in ob poteh.

J. VOTEK

Nagrajeni sejnalnici

Želite, da bo Glasnik boljši?

Izboljšajte ga s svojimi prispevki!

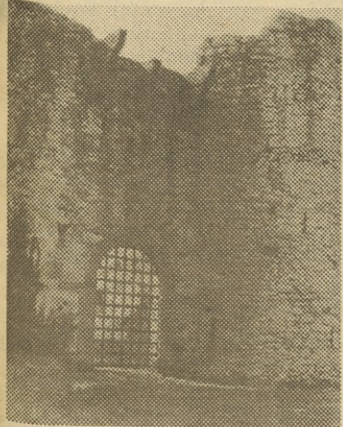
Telefon uredništva: 061-314-562

Poletno potepanje

Kljub eksploziji spokojnost

V enem od primorskih mest so jih kamenjali, v drugem jih niso hoteli, smo prebrali te dni v enem od osrednjih jugoslovanskih tednikov. Ta v svojem zapisu nadaljuje, da ni drugače niti v drugih jadranskih mestih, ko gre za domačega gosta, ali domačo nadlogo.

Kaj z njimi? Prepovedati jim prihod na modri Jadran je nemogoče, sprejeti nekoga, ki plačuje z dinarji, je bogokletno, pravijo domačini. To pomeni, da je domači gost samo »rezervni igralec«. Ne nazadnje, kdo pa je še zainteresiran za njega, če s povprečnim osebnim dohodkom lahko preživi na morju le 3 do 4 dni. Po drugi strani pa je dinar, ki ga »pokasi« hotelir ali zasebnik od domačega

Vhod v hrastovelsko cerkev je lahko prispodoba za vhod v svojstven Istrski svet

gosta konec sezone za tretjino lažji zaradi inflacije. In kaj je preostalo človeku, ki se je odločil za morje? T.i. sindikalni turizem. Tudi tu je veliko dilem, ali ni predrag, namenjen bolj stoječim. Tovrstna trditve morda tudi drži, v nekaterih primerih smo se o tem lahko tudi sami prepričali. V neposredni bližini enega od počitniških naselij v Rovinju smo naleteli na »nobel« opremljeno in urejeno naselje, ki je visoko kategorizirano in temu ustrezne so seveda cene, ki so seveda težko dostopne navadnemu zemljanu s povprečnim osebnim dohodkom. Ne nazadnje se to odraža po številu avtobusov, ki so letos odpeljali na morje turiste. Lani jih je bilo npr. ob izmeni 20 sedaj še samo 2. Zato je bilo toliko bolj nestrpnost naše potova-

Šank je dober, če ne za drugo, za ohladitev

nje na Veli Lošinj, kjer je eden od IMP-jevih počitniških domov. Vzroke smo že delno navedli, hkrati se je zastavilo vprašanje zasedenosti in sestave gostov v teh domovih. Resnici na ljubo je bila ta nestrpnost povsem upravičena, kajti takrat, ko smo v našem časniku objavljali razpise za počitnikovanje in cene, se nam te niso zdele ravno nizke (cena penziona je 8.000 dinarjev). Zato smo nekoliko dvomili v odzivnost zlasti »neposrednih proizvajalcev« torej delavcev. Gledano skozi današnjo optiko, pa tudi razmere na trgu turistične ponudbe in odnosa do domačega gosta lahko rečemo, da smo presegli pričakovanja. Gost v IMP-jevem počitniškem domu je obravnavan povsem drugače kot recimo gost, ki ga je pripeljal na morje Kompas. V tem primeru si je najbolje pomagati s primerjavo, da dokažemo, da prej omenjeni uvodnik ni iz trte zitve in da dobro organizirana počitniška dejavnost znotraj organizacije še zmeraj bolje vpliva na počutje obiskovalca, kot še tako zvneči aranžma.

Za praznovanje ni bilo časa

Veliko denarja malo muzike in obratno

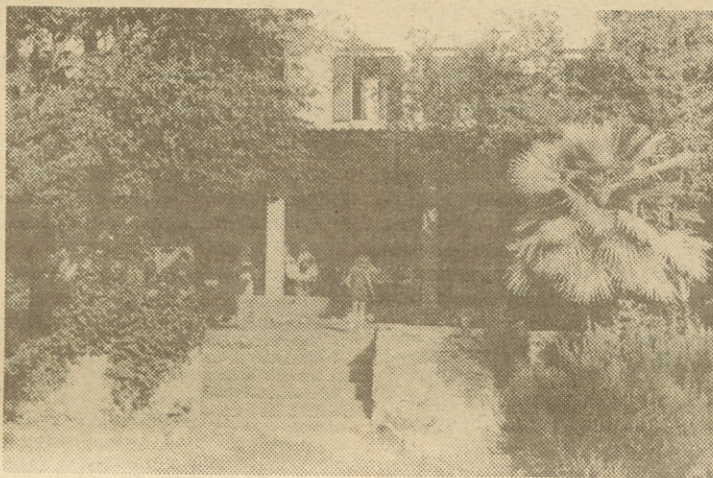
Znanec se je odločil, da se z družino odpravi na letni oddih v Novaljo na otok Pag. Pogoji, pod katerimi se je odločil, so se mu zdeli izredno ugodni. Ženi, ki je zaposlena v eni od večjih ljubljanskih delovnih organizacij so pač ponudili tudi to možnost letovanja v t.i. najetih kapacitetah prek Kompassa. Penzion je bil ovrednoten nekaj čez 13 tisoč dinarjev. To je pomenilo stanovanje v zasebni sobi in prehrano v enem od dveh hotelov v Novalji. K temu dodajmo še možnost odplačevanja letovanja v več mesečnih obrokih, je bilo več kot ugodno. Odplačevanje je seveda omogočila delovna organizacija. Do tu je vse lepo in prav, če bi se seveda vse tako steklo, kot je bilo dogovorjeno. Toda hotelski menu je gledal čez ograjo terase hotela, ko so ga stregli drugim pretežno svojim gostom, njega oz. skupino gostov v prej omenjenem aranžmaju pa so preselili v samopostrežno restavracijo, kjer je bila kakovost hrane na dokaj nizki ravni, hkrati pa so se morali vsi trije vsakodnevno postaviti v vrsto in čakati, kot da bi bili v vojašnici. Namreč, če niso prišli pravočasno na kosilo, so se lahko obrisali pod nosom za kak boljši obrok in so se morali zadovoljiti z enim od »konfekcijskih« obrokov samopostrežne restavracije. Kakšni pa so ti konfekcijski obroki, vam verjetno ni potrebno posebej razlagati. No, to je še nekako prebolel oz. prabavil, zajtrkov pa žal ni mogel in je prišel celo tako daleč, da je zahteval denar za zajtrke nazaj. Toda tudi to je komaj dosegel in še to z zvijačo.

Povsem na glavo obrnjena je slika gosta, ki počitnikuje v našem počitniškem domu na Velem Lošnju.

»Če gledam na to, kaj dobim za denar, ki ga dam, sem lahko prezadovoljen, je povedal prvi od gostov, na katerega smo naleteli. Kaj dosti več se ni dalo zvedeti, kajti do Lošinja sem se dokopal ravno v času, ko so gostje IMP-jevega počitniškega doma opravili kosilo. Tako so se bolj ubadali z opoldansko dremavico, kot pa da bi bili pripravljeni na kakršen koli

kista« Aleša povprašal po šefici. Brez obotavljanja nas je odpeljal do šefice kuhinje, ker je upravnica hodila nekje po sobah. »Samo trenutek boste morali počakati, saj veste mi smo ravnokar sredi delitve kosila. Erika pa že ima opravka z ljudmi, ker je jutri menjava. Nič zato, boste sedli in ta čas dali kaj pod zob, prav gotovo ste po tej dolgi poti tudi lačni«, nas je prijazno sprejela Zofi, šefica kuhinje. Kakor rečeno tudi storjeno, ni bilo potrebno dvakrat ponavljati in že smo sedeli za mizo in hlastavo srebal okusno zelenjavno juho, še bolj pa so nam tekneli odlični pariški zrezki in cela skleda solate povrh. S tem smo bili več kot zadovoljni, za učinkovit zaključek kosila pa je priletel na mizo še jabolčni zavitek. Šele sedaj nam je bilo jasno, zakaj »lošinska« klima tako močno zdeluje goste počitniškega doma IMP-ja ravno opoldne in zakaj se vsi smukajo okrog klopi v senci na vrtu. Razumljivo po tako dobrem kosilu in v taki vročini kot je bila v tistih avgustovskih dneh na Lošnju, se je težko povzpeti v višino ene stopnice, kaj šele 10 ali 15, več jih pa ni. No, z muko in težavo so po krajšem smukanju dosegli tudi to. Pustimo to ob strani. Tako je s tem na počitnicah in tudi prav je tako.

Zatem je prišla upravnica, ki nam je pohvalila svojo ekipo, vendar v isti sapi potožila, da kljub velikim prizadevanjem komaj zmorejo. Vendar vsega tega ni opaziti, kajti vse je na svojem mestu in vse pripravljeno pra-

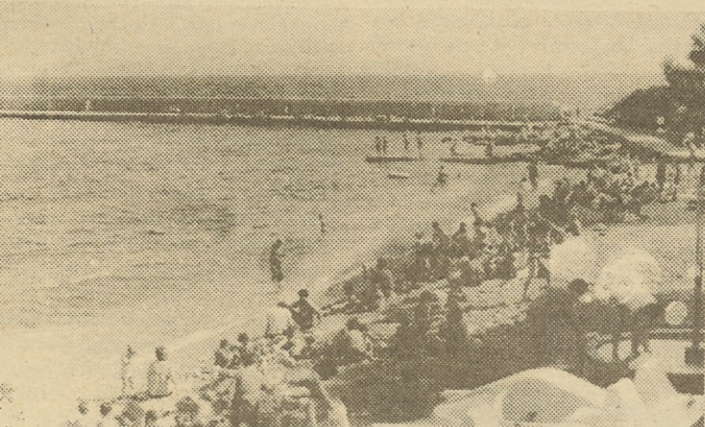

IMP hotel v svoji poletni zamaknenosti

vočasno. Kaj več se o poslih takrat nismo pogovarjali, zmenili smo se, da o tem rečemo kaj več po večerji, ko bodo imele tudi kaj časa za nas in ko se vsaj malo odpohčimo. Še preden smo se razšli, so nam še ponudili prenočišče. V tistem času je bila za eno noč ravno prosta soba, zgolj po naključju, kot so nam povedali pozneje. Ena skupina gostov se je odpravila en dan prej domov.

Skok iz brloga

Medved se odpravi iz brloga, ko je vroče, človek pa, ko je hladneje. Tako so se naši »opazovanci« po krajšem popoldanskem »smrčanju« odpravili proti plaži enkrat sedi popoldneva. Edini, ki jih niti obilno kosilo, niti vročina, niti nejevolja staršev nista uničila, so bili otroci, ki so se gugalni sicer na že dotrajanih gugalnicah, starejši pa so igrali namizni tenis. Gneča pri namiznoteniški mizi je bila kar velika, morda tudi zaradi tega, ker pozneje niso prišli na svoj račun. Počitničarji v tej izmeni so, kot so sami povedali, bili kar iznajdljivi in organizacijsko zelo kreativni. Orga-

Tudi na obali je prijetno.

v prijetno hladni predsobi s točilno mizo nam je še kako prijal, očitno prija tudi gostom zlasti moškemu delu, ki ob čakanju na osvežitev za »širši družinski ali prijateljski krog« mimogrede zvrnejo kakšen brizganec, pivo ali pa kar 2 deci črnega.

Opoldanska dremavica

Po opoldanski osvežitvi bi se tudi nam prilago opoldansko počezavanje, toda opraviti je bilo potrebno »protokolarni« del posla. No, konec koncev, sem na Lošinj prišel le zaradi reportaže. Tako sem vljudnega »šan-

nizirali so namiznoteniški turnir in si poleg »praženja«, plavanja in morda tudi kakšnega disko razgibanja še poživili telesnokulturne aktivnosti.

Turistična konfekcija si utira pot

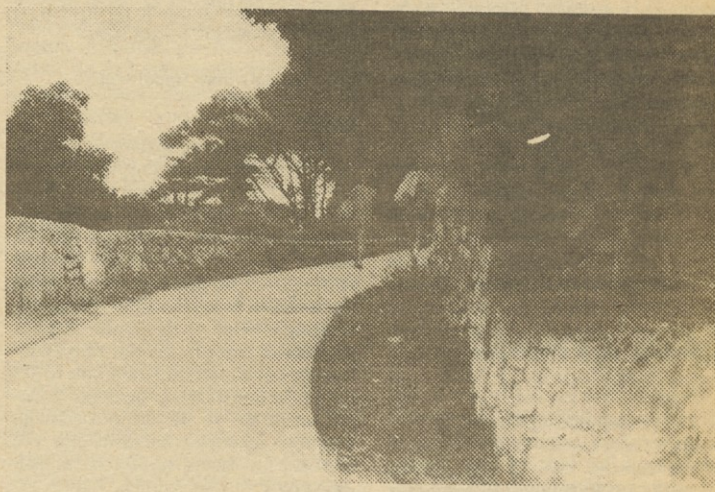
Za pisca teh vrstic je bil obisk Lošinja po sedmih letih nek nostalgichen sprehod skozi čas in skozi sedanjost. Pred sedmimi leti sem namreč imel priložnost spoznati Lošinj nekoliko podrobneje, čeprav iz kasarniške distance. Če pustimo to distanco ob strani, je zlasti Mali Lošinj doživel v tem času pravo turistično eksplozi-

pogovor dveh starejših zakoncev, katerih eden je bil po naključju IMP-jev upokojenec, da se je treba, ko prideš do hrastovelske cerkve najprej razgledati po pokrajini in si šele nato ogledati cerkev. In res je imel prav.

Čar V. Lošinja je še zmeraj njegova zamaknenost

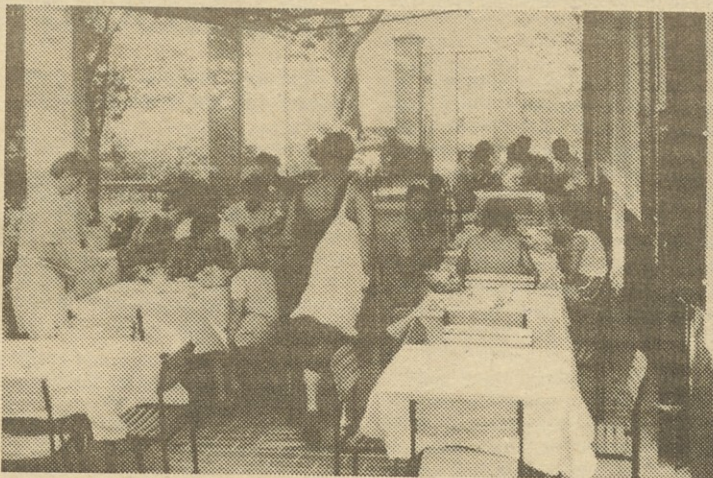
jo. Enostavno, postal je premajhen za vse, ki se gnetejo v njem. Turistična industrija razvpitiga Čikata, Poljan, Sunčane uvala je preplavila in uničila spokojnost mesta, ki se je prelevilo iz mirnega skorajda umirjenega kraja v pravo mravljišče, ki vsiljuje človeku visok ritem in zbeganost. Povsem drugače je to z Velem Lošnjem, ki na srečo še ni podlegel tej industrializaciji, z izjemo novozgrajenega hotela in naselja Punta, ki je nekoliko odmaknjeno od samega mestnega jedra, upajmo le, da ne bo eksplodiral kot Čikat in prej omenjena naselja.

Gremo na morje

S tem vtisom se potem človek z neko posebno zamaknenostjo poda naprej na pot. Če mimogrede omenimo še Motovun s svojo veličastno arhitekturo, potem je slika popolna. To na nek način vpliva, da se človek povsem izklopi iz vsakdanjika in je prijeten uvod v dopustniške dni, seveda za tiste, ki jih imajo. Vse te istrske lepote so prisotne tudi oziroma se odražajo glede na okolje v Velem Lošnju.

Prav pot na plažo je bila tista, ki je spodbudila, da smo se povrnila na začetek poti. Namreč ozke poti med visokimi kamnitimi ograjami ali zidovi dajejo kraju poseben čar, razen tega pa mu na poti do morja, ki ni poseben dolga, pomenijo duhovno sprostitev in pravo poživitev. Skratka, kljub navidezni brezosebosti in odtujenosti je prav mesto, ali poti, ali če hočete njegova arhitektura tista, ki vzpostavi nek oseben odnos, če že ne drugače pa skozi zid, ki ga je zidal človek.

Ne boste rekli, da je bila postrežba slaba

počitniških domov posameznih delovnih organizacij, ki jih je tu kot listja. Morda tudi zaradi tega ni neke posebne razvpitosti in hrupa. Pa naj izzevni, da smo absolutni nasprotniki »industrijskega« turizma. Oh ne, to pa ne! Kajti s tem bi izločili iz turizma vse, ki si želijo plesa, diskačev, izbora takšnega ali drugačnega miss oziroma mistra. Tega pa si prav gotovo ne želimo. To pa vam navsezadnje Mali Lošinj daje.

Vsakdo si je verjetno že našel kaj po svoji meri, tako da je vsakršno razglabljanje o tem, kaj je boljše, kaj bi lahko bilo slabše sedaj, ko je že vse za nami, povsem odveč. Vseeno pa z Lošinja ne bomo pobegnili kar tako.

Istra mediteranski biser

Nasploh, ko se človek odpravi na neko pot, je kljub pripravam in pričakovanjem deležen vrste presenečenj, ki jih prej morda ni poznal ali pa jim ni posvečal dovolj pozornosti. Že sam vstop, če temu lahko tako rečemo, v slovenski del Istre človeka prevzame s svojo monumentalnostjo, tako po arhitekturi kot po pokrajini. Na sami poti v Lošinj in Rovinj je pisca teh vrstic s ceste zvalila kažipot za istrsko vasico Hrastovlje, znamenito po svoji cerkvi s freskami in z mrtvaškim plesom. Zares vstopnica za Istro, ki naredi vtis. Ne preseneča

uigrana, v prvi vrsti pa so medsebojni odnosi na zelo visoki ravni, kar je sploh pogoj za uspešno delo in zadovoljevanje vseh potreb. Po drugi strani pa le tako vzpostavljamo zelo dobre odnose tudi z gosti. Če bi vedela, da bo toliko »kšefta«, ki ga mora speljati, nas 7, ali dve občasno, pa tudi tri v kuhinji, se tega prav gotovo ne bi lotile, pravijo naše sogovornice. »Pa ne mislite, da tarnamo, oh ne, to

Vsi se dobro počutijo

bomo speljali, o tem sploh ne dvomimo. Samo, da so ljudje zadovoljni.« Sicer, kako tudi ne bi, ko pa jih najdemo vsepovsod. Razen kuharic, ki so kar privezane na »kuhalnico« od jutra do večera, pa so vsi ostali tam, kjer je treba kaj postoriti. Upravnico je moč najti vsepovsod, samo v pisarni ne. V pisarni je le toliko, da opravi najnujnejše. Drugače pa jo najdete v kuhinji s predpasnikom, s cekarjem na tržnici ali v mesariji v nabavi, skratka ekipa, ki spet nima strogo po predalčkih določenih svojih opravil, in ki je od tega predalčka naprej ne bi nič zanimalo. Zato pa je tudi tako pristen odnos z gosti. »Sami seveda kakih posebnih težav nimamo, razen z oskrbo, to pa je tako ali tako problem otokov, vendar tudi to imamo solidno urejeno in nismo povsem odvisni od oskrbe na otoku. Z gosti tudi posebnih težav nismo imeli, nekoliko huje je bilo v juliju in prve dni avgusta, ko so bili gostje zaradi - včasih več kot 12-urnega čakanja na trajekt - kar nejevoljni, toda tudi to so prebrodili. Nekaj gostov se je tudi vrnilo za kakšen dan. Saj veste, burja,« je za konec povedala upravnica Erika.

J. VOTEK

Solata že za dobro jutro

Trženje pred pot

Marketing začetek in konec poslovne akcije

Delphy napoved gospodarskega razvoja kaže, da bo prišlo do drastičnih sprememb v industrijski proizvodnji izdelkov še pred koncem tega stoletja.

Znanje, avtomatizacija in robotizacija proizvodnih procesov bodo že v naslednjem desetletju popolnoma spremenili sedanje proizvodne sisteme. Zaradi vedno večjega poslovnega pritiska bo prišlo do vse večjih tehnoloških, ekonomskih in socioloških sprememb, ki bodo vse večje, vse bolj dinamične, prej kratkoročne kot srednjeročne, a zanesljivo zelo interaktivne.

Sistemi bodo vse težje obvladljivi, zahtevali bodo stalno prenavljanje stanja, kar bo mogoče le na osnovi tekoče in dovolj dobičkonosne proizvodnje, kajti potrebno bo še več sredstev za raziskave in razvoj še boljših izdelkov in procesov, še boljšega trženja in sploh še boljše organizacije dela.

Na osnovi sedanjega stanja ugotavljamo, da se moramo pripraviti na še hitrejšo substituiranje dohodkovno izčrpanih izdelkov z dobičkonosnimi izdelki, kar pa je mogoče obvladovati in usmerjati le s sistematičnim in permanentnim nadzorom dobičkanosti vsakega izdelka.

Prispevek posreduje v praksi potrjeno metodo, ki na enostaven, logičen in celovit način daje osnovo za proženje smiselnih poslovnih akcij, zlasti v tistih družbenih sistemih, ki imajo dovolj jasno definicijo družbenih dajatev.

1. Situacija ali: kaj se dogaja

Živimo v času vse večjih, vse hitrejših in vse impulzivnejših sprememb. Te povzročajo tubulentna stanja in ustvarjajo krize tudi na področju industrijske proizvodnje izdelkov.

Klasičnega proizvodnega procesa ni več, popolnoma se uveljavlja zakonitost stalnih sprememb v vseh fazah reprodukcijskega procesa, od raziskav in razvoja pred proizvodnje do trženja.

Kiberneticizacija delovnih procesov in vse večje uvajanje avtomatizacije in robotizacije v vse faze proizvodnega procesa ter dialogno orientirana in grafično podprta računalniška obdelava podatkov, bo pospešila spremeni-valne procese, kar bo zanesljivo usodno vplivalo na poslovno perspektivo vsakega izdelka.

Najnovejše izkušnje potrjujejo, da imajo perspektivo predvsem hitri in dinamično prilagodljivi proizvodni sistemi, taki, ki imajo dovolj absorpcijske moči, da se stalno prilagajajo novim znanstveno-tehnološkim in tudi poslovnim izzivom (5, 6, 7, 8).

Stalno spreminjanje je postalo globalna doktrina prihodnosti in prodoren marketing začetek in konec vsake poslovne akcije.

Iz rečenega lahko sklepamo:

Še bolj se bo uveljavila vloga trženja. Industrijska proizvodnja izdelkov imela še bolj dinamičen nestalen in nezanesljiv karakter. Prihaja čas, ko jih in še težje predvidljivih sprememb, prihaja čas poslovne nestabilnosti!

In posledica:

Prihaja čas nujnosti stalnega sistematičnega preverjanja celotnega reprodukcijskega procesa s končnim ciljem: ugotoviti, nadzorovati in usmerjevati akumulativno sposobnost – dobičkonosnost vsakega izdelka na čim bolj enostaven, čim bolj celovit in tudi hiter način.

2. Evalvacija izdelka

2.1. Status izdelka

Izdelek vedno predstavlja zaključen rezultat celotne verige proizvodnega procesa, prodaja izdelka pa zaključen akt trženja, marketinga. Osnovno merilo za trg je kakovost in cena, vse ostalo je drugotnega pomena, stopa v ozadje.

To so merila zunanjega sveta, ki izključuje subjektivne okolnosti nastajanja (organiziranost in vsebina RR aktivnosti) in proizvodnja izdelka (stanje proizvodnih sredstev in organiziranja proizvodnih procesov), kar je, seveda, v sodobnem tržnem gospodarstvu popolnoma prepuščeno vsakemu proizvajalcu posebej, da svobodno določa o izrazu lastne kreativne moči, seveda na način, ki ustreza njegovi stopnji duhovne in materialne razvitosti.

2.2. Osnovni namen evalvacija izdelka

Osnoven namen evalvacije je ugotoviti dobičkanost in poslovno perspektivo izdelka. To lahko izvedemo samo na osnovi ocene stroškov, tržne pozicije izdelka in tudi upoštevaje razvojnih tendenc poslovnih sistemov, procesov in izdelkov.

2.3. Kaj moramo upoštevati?

Prvič:

Bodoči poslovni sistemi in procesi bodo temeljili predvsem na dinamičnih in tržno kratkoročno orientiranih akcijah, na CIM (Computer Integrated Manufacturing) računalniško povezani (podprti proizvodni sistem) strategiji ter na optimalni proizvodni raznolikosti in kompatibilnosti proizvodnje blaga z osnovnim ciljem: pojaviti se čim prej in čim bolj zanesljivo s kakovostnim izdelkom, ki bo imel čim boljše tržno pozicijo. Izdelek mora biti že na začetku tržnega uvajanja sposoben ustvariti čim več sredstev za razvoj novih, še boljših izdelkov.

Čas, v katerem se sproščajo stroški, mora biti čim krajši, čas, v katerem se zajema dobiček, čim daljši. Vsak strošek mora biti ugašen z gospodarskimi koristmi!

Situacija kaže, da se pri močnih in ofenzivnih proizvajalci intenzivirajo kapitalna vlaganja, kar povzroča raziskovalni in tehnološki ter tako finančni pritisk, zmanjšuje se število tekmecev... (8, 9).

Na proizvodnem prizorišču se pojavljajo voditelji – zmagovalci, izizvalci in posnemovalci. Voditelji – zmagovalci, zaradi finančnega naskoka – vse bolj povečujejo produktivnost, vse hitreje substituirajo pravkar za njih zastarele in dohodkovno izčrpane izdelke z novimi izdelki, ki so izdelani z novimi tehnologijami... Nova proizvodnja tako ustvari še več dobička, kar še bolj utrdi tržno suverenost zmagovalcev, s čimer se ustvarijo pogoji za iniciranje lastnih »središčnih proizvodnih strategij« (ciljane raziskave za ciljane tehnologije in ciljane trge). Na tak način si »zmagovalci« ustvarijo pogoje za diverzifikacijo in integracijo lastnega proizvodnega programa (10).

Drugič:

Razvoj R-R strategije izdelkov prihodnje generacije bo zasnovan izključno z uporabo računalniške podpore ter upoštevanja CIM strategije. Zaradi stalnega ciljanega zmanjševanja vseh stroškov v izdelku bo vsekakor prisoten poskus miniaturizacije celotne materialne vsebnosti izdelka. V materialnem smislu bo sicer to pomenilo strokovno ugoden razvoj, vendar pa bo to zahtevalo več znanja tako v snovanju kot konstruiranju, več znanja v proizvajanju sploh, pa več poslušaja za zahteve trgov. Zato že vnaprej lahko z gotovostjo trdimo: bodoči izdelki bodo vse bolj kompleksni in premišljeni (rafinirani), še večja bo potreba po dodatnih funkcijah in aplikacijah, še večja bo zahteva za boljše kakovost in enostavnost uporabe izdelka.

To pomeni, da se bo bistveno povečala zahteva za aktualnim znanjem, potrebno bo še več splošne R-R, proizvodnje in tržne spretnosti in inventivnosti. Pri bodočih izdelkih bodo maksimalne redukcije direktnih materialnih in izdelovalnih stroškov.

Proizvodni voditelji – zmagovalci bodo uporabljali strategijo ekstenzivnega zastarevanja izdelka tako dolgo, da bo dobičkanost izdelka izčrpana, izizvalci pa bodo programirano zastarevali tiste funkcije, ki za njim predstavljajo tehnološki naskok pred zasledovalci. Posnemovalci nimajo nobene možnosti tehnološke in zato tudi ne tržne penetracije.

Tretjič:

Razvoj ciljanih trgov in s tem ciljanih tržnih pozicij oz. ciljane tržne cene bo verjetno predstavljal najbolj pomemben mehanizem v celotni strategiji dela, kjer pa se bo prodajna cena oblikovala na osnovi razvitosti in zahtevnosti trgov, ofenzivnosti in agresivnosti konkurence ter strategije uveljavljanja lastne tržne podobe.

Tabela 1: Standardna distribucija celotnih stroškov pri proizvajanju elektronskih in finomehanskih izdelkov (2).

subjekti	stroške povzroča	na stroške vpliva
1. raziskave in razvoj		
konstruiranje	... 10 %	75 % in več
2. tehnološka priprava	5 % ...	10 %
3. nabava, material in logistika	... 45 %	... 6 %
4. izdelava, proizvodna linija	... 25 %	... 8 %
5. infrastruktura; uprava trženje, prodaja, administr.	... 15 %	1 % ...

– tehnološka priprava dela se vedno bolj usmerja v standardizacijo dela in delovnih operacij;

– nabava, material in logistika vedno bolj temeljijo na uporabi statističnih analiz, uvajanju zero-base strategije in na tendenci čim večjega skrajševanja reakcijskih časov, izdelava oziroma proizvodna linija; uveljavlja se načelo »Business systema«, izogibanje negospodarskim investicijam, vse bolj se pospešujejo kooperacije;

– infrastruktura: z boljšo organiziranostjo dela je možno reducirati obstoječe stroške za 15% do 25%, smiselno pa je tudi uvesti kreditno in debetno službo, zlasti v visoko inflatornih deželah.

Petič:

Velikost dobička: sodobni izdelki morajo biti sposobni, da omogočijo vsaj 30% čistega dobička, v nekaterih primerih hitech izdelkov pa celo 60 in več odstotkov. Materialna vsebnost v teh primerih ne znaša več kot 5% do 10% prodajne cene, najnovejše ugotovitve najbolj dinamičnih izdelkov in trgov kažejo da izdelek, ki ni sposoben zadrževati vsaj 25% dobička, nima perspektive (3,9,10).

3. Praktična metoda: »Od zgoraj navzdol« (ali Top-Down approach)

Zaradi velike dinamike sprememb in interaktivnosti različnih področij je še vedno otežkočena definicija take analitične metode, ki bi integrabilno povezovala vse stroškovne elemente nastajanja izdelka v eno celoto, tako da bi bilo mogoče s stroškovnimi alternativami in ob računalniški podpori dovolj zanesljivo napovedati mo-

Tabela 2: Ocena možnega bruto prihodka				
trg	1987	1988	1989	Skupaj v 3 letih
ciljani trg 1				
cena/kos	-	-	-	-
ciljani trg 2				
cena/kos	-	-	-	-
itn.				
vsi izdelki	o	o	o	ooo
vse vrednost	\$	\$	\$	\$\$\$

Četrtič:

Razvoj distribucije stroškov v ceni izdelkov zanesljivo predstavlja najbolj pomemben kazalnik sposobnosti vsakega proizvajalca. Praksa je pokazala (2), da za večino elektronskih in finomehanskih izdelkov lahko uporabimo za grobo oceno t.i. standardno distribucijo celotnih stroškov, tako kot jih prikazuje tabela 1.

Izdelki druge vrste imajo drugačno razporeditev stroškov, nekaj navodil posreduje UDI 2225.

Nekateri razvojni trendi subjektov iz tabele 1:

– Investicije v raziskovalno-razvojno dejavnost se povečujejo tem bolj, čim večja je usmeritev v hi-tech izdelke, trenutno le-te znašajo dva – do trikrat toliko kot za razvoj običajnih izdelkov, in obratno;

Tabela 3: Ocena stroškov v enem izdelku

Groba razporeditev stroškovnih segmentov	ocena "sedaj" in izizvalci	zmagovalci	izziv za spremembe
raziskave in razvoj, konstr.	!	!	!
tehnološka priprava, nabava,	!	!	!
izdelava	!	!	!
infrastruktura;	!	!	!
trženje, prodaja	!	!	!
uprava	!	!	!
celotni stroški (K)	K1	K2	K3
ocena dobička (P)	P1	P2	P3

žen dobiček izdelka, kar bi bilo izjemno pomembno za vsakega proizvajalca.

Avtor je ugotovil, da tudi novejša literatura še ne posreduje dovolj praktičnih metod, ki bi omogočile hitro in celovito oceno stroškov in s tem tudi napovedala možno dobičkanost izdelka zlasti še, če obravnavamo delovno intezivne in propulzivne proizvodne programe.

Tako je avtor na primeru večjega števila izdelkov s področja elektromehanske in elektronske industrije uporabil za način dela »top-down«, pristop »od zgoraj navzdol« (top down approach), torej »evalvacijo« izdelka iz smeri analize možnega dobička (3).

Metoda je enostavna, pregledna in logična. Iz začetne ohlapnosti se ob poljubnih ponovitvah posameznih faz ali ocene stroškov segmentov, iterativno približujemo realnemu stanju. Praktični pristop prikazujeta tabeli 2 in 3.

3.1. Praktični pristop

Najprej moramo oceniti možen bruto prihodek proizvajanja izdelka, tabela 2. Pri tem se takoj pojavi vprašanje ciljanih trgov, velikosti tržnega volumna in dosegljive prodajne cene enega izdelka. Ugotoviti je treba celotno število izdelkov, pa tudi celotno vrednost v predvideni periodi trženja, povprečno prodajno ceno za celotno periodo, leta ali ciljane trge.

Čeprav na ta način dobimo le grobe ocene, pa le celoten sistemski pristop postavi pod vprašaj resnično poznavanje tržišča, konkurence in tudi lastno sposobnost za strokovno argumentirano analizo in napoved razvoja obstoječih in novih trgov.

Prodajna cena se oblikuje na osnovi podobnih izdelkov, konkurenčnega stanja, tržne aktualnosti ali drugih okolnosti, pri čemer pa moramo računati s tem, da se bodo v bodoče le redki izdelki tržili dalj kot tri leta. Velika proizvodna serija in napoved daljšega obdobja proizvajanja zavzeta vsakega proizvajalca, da čim bolj strokovno in z več metodami preveri stopnjo verjetnosti take napovedi, kajti velike serije prožijo velika investicijska vlaganja, kar lahko postane usodno za vsakega proizvajalca. Razumljivo je, da se z leti pričakuje upadanje velikosti serije, a tudi dosegljive prodajne cene, kar je nujno potrebno upoštevati v tabeli 2, pojavljati pa se tudi prične vprašanje pravočasne prodaje knowhova...

Naslednji korak v praktični uporabi te metode zahteva že prvi grobi

poskus ocene razporeditve celotnih stroškov v enem izdelku, kar je mogoče izvesti le s sodelovanjem ustreznih strokovnih služb, seveda vseh sodelujočih subjektov. Razumljivo je, da se tedaj pojavi vprašanje, koliko pozna posamezen subjekt lastno stanje, konkurenco, sploh pa razvojne trende in pogled v prihodnost razvoja lastnih aktivnosti za vsak posamezen izdelek ali celo programski segment? Sistemski pristop prikazuje za primer analize posamičnega izdelka tabela 3.

Razumljivo je, da tako interdisciplinarno sestavljen produktna skupina usmerja analizo tja, kjer je tudi strokovni vpliv največji, primerna je uporaba ABC analize (4). Posamezne stroškovne komponente pa je treba razdeliti v skladu s poslovno naravo izdelka in tudi specifičnostjo proizvodnega procesa.

Groba razporeditev stroškovnih segmentov	ocena "sedaj" in izizvalci	zmagovalci	izziv za spremembe
raziskave in razvoj, konstr.	!	!	!
tehnološka priprava, nabava,	!	!	!
izdelava	!	!	!
infrastruktura;	!	!	!
trženje, prodaja	!	!	!
uprava	!	!	!
celotni stroški (K)	K1	K2	K3
ocena dobička (P)	P1	P2	P3

Celotna navpičnica stroškovnih komponent v smislu »sedaj« in glede na »izziv za spremembe« omogoča komparacije in zato tudi ciljno orientirane akcije. Na osnovi stroškovne strukture je mogoče definirati probleme, predvideti ustrezna finančna sredstva ter sprožiti strokovne aktivnosti na področju raziskav in razvoja, proizvodnje ali trženja, to pa zanesljivo pomeni novo kakovost v delu.

Tak način vodenja evalvacije pa lahko tudi predstavlja dobro osnovo za motivacijo in stimulacijo vsakega posameznika, skupine ali tudi kolektiva.

4. Zaključek

Evalvacijo izdelkov moramo smatrati kot poskus kvalifikacije nekega stanja v danem okolju, to pa je tudi poskus identifikacije najbolj logične in nujne baze podatkov!

Evalvacija izdelka ni usmerjena izključno v izdelek niti ne v neposredno proizvajanje, temveč tudi v spremljajoče probleme, tržne zahteve, proizvodne kapacitete, zgradbe, stroje in naprave, tehnološke postopke in procese, organizacijo dela itn., s tem pa evalvacija izdelka postavi pod vprašaj katerokoli aktivnost v sodobni industrijski proizvodnji izdelkov.

Tako lahko sklenemo:

1. Ocena stroškov pomeni vsakemu gospodarstveniku in tudi sodobnemu inženirju najbolj zanimivo informacijo, ker predstavlja stik s stvarnostjo. Podatki o stroških so dejstva, mimo katerih ni mogoče usmerjati nobene akcije, še manj odločati!

2. Spreminjati obstoječe stanje ni enostavno, ker imajo vsi subjekti interni in interaktivni karakter, možno je inicirati akcije za zmanjšanje razkoraka v smislu stroškovnih disonanc, če so zbrani in tudi preverjeni podatki. Proizvajalec mora za učinkovito delo konstituirati službo za spremljanje dobičkanosti vsakega izdelka.

3. Enkratna evalvacija še ne pomeni zanesljivega podatka pač pa omo-

goča predvsem indikacijo kakega stanja. Evalvacija izdelka nima absolutnega karakterja, nima lastnosti končnosti, pač pa kaže na možnost iterativne ocene stroškov v izdelku. V večini primerov je smiselno celotni postopek nekajkrat ponoviti. Sistematični pristop prikazujejo tabeli 1, 2 in 3.

4. Edino merilo postaja trg, ki se obvladuje z denarjem, znanjem in časom!

V primeru uporabe omenjene metode bi bil verjetno vsak proizvajalec presenečen nad ugotovitvijo, kako slabo pozna lastni razvoj, proizvodnjo, pa tudi trženje sploh in lastni informacijski sistem.

JULIJ BERTONCELI

Povejte svoje mnenje! Dopisujte v Glasnik!

Zahvale

Ob prezgodnji smrti moje sestree Angelee se zahvaljujem sindikatu DO Telekom za darovano cvetje in sodelavcem za izrečeno sožalje.

Katica Skok

Ob smrti naše drage mame se zahvaljujem sindikatu DO TELEKOM za darovano cvetje. Zahvaljujem se vsem sodelavkam in sodelavcem za denarno pomoč in izrečeno sožalje. Iskrena hvala sodelavkam, ki so mojo mamo pospremile k večnemu počitku.

Francka Nagode

Ob boleči izgubi moje mame se iskreno zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata in sodelavcem v Oveju za darovano cvetje in spremstvo na njeni zadnji poti.

Ivica Petrovički z družino

Gradbišča

Sanacija Titove

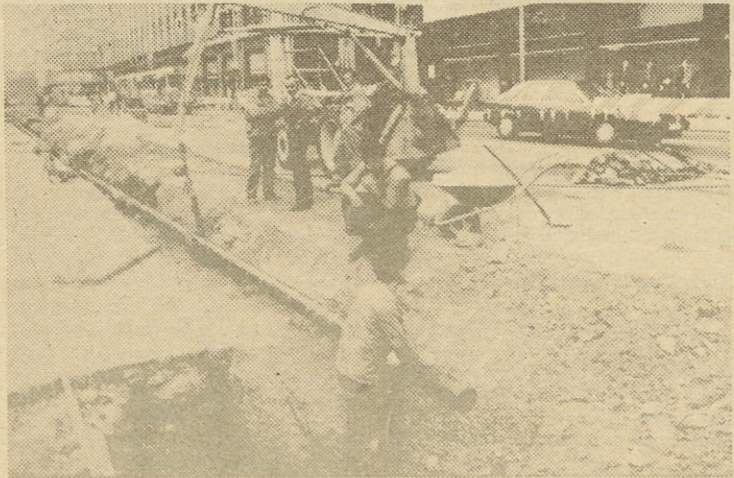
Ovejevi monterji že od junija dalje delajo na gradbišču sanacije gornjega in spodnjega dela Titove ceste. Na zgornjem delu – to je pri mladinski knjigi (Bežigrad), kjer je šlo le za zamenjavo plinovoda, so dela e zaključili, na spodnjem delu – to je od Bavarskega dvora proti Arkadam pri Trgu osvoboditve, kjer bodo zamenjali plinovod zaradi obnove cestišča, pa grede dela proti koncu; kot računajo bodo nared do 5. septembra, tako kot so predvideli. OV-jevi monterji, ki jih je bilo na radbišču v konicah okoli 8, so delali namreč na zahtevo investitorja DO Energetika tudi ob sobotah in nedeljah.

»Kar se tiče zahtevnosti del, je bilo nerodno samo to, da smo se morali takoj, ko je gradbeni izvajalec odkril cesto« je dejal Dionizij Valjevec, vodja montaže, lotiti del in jih zaključiti v predvidenem roku, čeprav smo včasih nalleteli na kakšne ovire, ki niso bile predvidene v projektu, tako na primer podzemne instalacije, ki nišo bile vrisane v kataster podzemnih instalacij.

Vrednost vseh OV-jevih del znaša sto milijonov dinarjev.

Na zgornjem delu Titove ceste so bili izvajalci gradbenih del zasebniki, na spodnjem delu pa bo

gradbena dela opravilo Komunalno podjetje Ljubljana.

Delo na Titovi

Na spodnjem delu cestišča je vodilo nadzor in koordiniralo de-

la med izvajalci gradbenih del in izvajalci strojnih instalacij Komunalno podjetje Ljubljana.

SANACIJA

Vodja montaže od Oveja je Dionizij Valjevec, vodilni monterji pa so Anton Šporar, Rudi Brlečić in Viktor Peterlin.

M. P.

Iz primarnega v terciarni sektor

Uh, ta prah!

»Moj prvi stik z industrijo je bila metla,« nam je hitel pripovedovati Anton Panker, ki ga bolj poznajo pod imenom Tuna, ko smo mu povedali, da ga bomo predstavili v našem časopisu. »Če se samo spomnim, koliko prahu je bilo potrebno pomesti v delavnici Panonije se sploh sprašujem, kako so pljuča vse to vzdržala. Po teh začetkih v Panoniji, ki niso bili posebej vzpodbudni, sem potem nadaljeval, vse do današnjih dni. Ne mislite, da so bili tako nevzpodbudni samo zame, to je bil začetek praktične šole za vsakega vajenca. Skozi metlo se je pokazal odnos do dela. Tako, da sedaj še kar s prijetnimi spomini gledam nazaj.«

Tuna se je v Panoniji izučil za ključavničarja, vendar poleg ključavničarstva se je v tej svoji še ne tako dolgi »industrijski« dobi lotil različnih poklicev, ki so ali pa niso tesno povezani z njegovim osnovnim poklicem. V vojski, pravi, je bil avtomehanič. »Šraufanje« tu »šraufanje« tam, bi dejali, toda za življenje še kako pomembna skušnja, ki ti pride zmeraj prav, pa tudi v svojem poklicu nisi ozeke in enostranski. Po vojski spet Panonija, delo na normo v današnjem tozdu Kmetijske mehanizacija. Vmes udarec, ki se mu kot dober delavec ni nikoli nadejal, namreč znane težave Panonije, ki jih zdravijo še v današnjih dneh. Prišlo je kot, da bi dobili zausnico, toda kaj, podvizati se je bilo treba, vendar zaradi pomanjkanja dela, je bilo nekaj delavcev treba prezaposliti, oziroma začasno zaposliti v drugih delovnih organizacijah. Odšli so tisti, ki so bili mlajši in brez družin. Tako ga je pot bolj po naključju, kot izraz neke želje po spremembi zanesla v Ljubljano v IMP Dvigalo. »To sem ostal skoraj eno leto. Delal sem v proizvodnji dvigal. Slabo ni bilo, delo je bilo zanimivo, pa tudi težav s prilagoditvijo in opravljanjem zastavljenih nalog nisem imel. Verjetno bi se lahko kar stalno zaposlil. No, na to nisem pomislil, ampak sem se raje vrnil nazaj

Deklica za vse, razen natakara

v Prekmurje in Panonijo. Tu so se v tem času razmere uredile, dela imamo dovolj, tako da še kar gre. Na koncu sem delal v prototipni delavnici, kar je svojevrsten izziv za vsakega delavca, ki se hoče dokazati. Meni je to delo zelo ugajalo, saj, kot sem že dejal, zahteva celega človeka, zlasti pa natančnost in kakovost. Vse to pa mi ni tuje. »Je razmišljal Tuna. Vendar, kot da mu vse to ne bi bilo dovolj. Kljub enkratni »začasni« selitvi, človek dobi občutek, kot da bi mu to prišlo v kri, kot marsikateremu Prekmurcu, ki se stalno seli, vendar mesta si ne more najti nikjer, ali pa je to še zmeraj odraz mladostniške zanesenosti in prostosti, sicer kako si razlagati njegovo ponovno odločitev za polletno odsotnost iz Panonije in nudenje svojih uslug Počitniški skupnosti Murska Sobotla v Rovinju. Sam pravi, da je bilo vse skupaj bolj naključje, kot neka premišljena odločitev. »S počitniške skupnosti so prišli v delovno organizacijo in spras-

vali, če je kdo pripravljen iti za vzdrževalca v Rovinj. Delo tu je začasno, da se razumeva, še zmeraj sem v delovnem razmerju pri Panoniji in tu bom tudi ostal. Po kratkem premisleku in pogojih, ki so jih ponudili, sem se odločil in šel. Sedaj sem tu že 4 mesece in še 2 meseca bom, tako da bo spet pol leta. »Tuna je skupaj s sodelavcem v naselju »deklica za vse«. Pred začetkom sezone sta v apartmajih vse pripravila, pregledala in zamenjala, tako da so se prvi gostje lahko »vselili« v brezhibne domove. Zatem pa sta skrbela oziroma skrbita za redno vzdrževanje. Najpogostejše je treba zamenjati plinske bombe, zamenjajeta tudi posteljino ob izmenah. Ob izmenah vsakih 10 dni pa je sploh hudič, takrat je treba vsak apartma podrobno pregledati od vrha do tal, skratka vsak kotiček. To izgleda kot tehnični prevzem. Navidezno enostavno opravilo, to – spoznati se je treba spet na vse od žličke za kavico, do jogija na postelji. Izpopolnil se je tudi v kuhinjskih veščinah, kot sam pravi, je dobil na razpolago dvoposteljni apartma, toda kuhati siže mora sam, če hoče, da mu kaj ostane.

Ker je ta naš zapis nekoliko počitniško obarvan, povejmo, da uspevata s sodelavcem vzdrževati 210 počitniških hišic in skoraj 2 hektarja površin od zelenic do

Namesto kislih kumar

Kontrolirano prhutanje

Sovjeti so hoteli navezati poslovne stike z zahodnonemškim tuhtavcem, da bi proizvajali pred bombami varne bunkerje. Šestindesetletni Manfred Janitzky je mož z mnogimi nadarjenostmi. Potem ko je prekinil študij za inženirja in bil nekaj časa voznik taksija, se je poročil z učiteljico telovadbe in spočel šest otrok, ki jim od takrat gospodinj.

Gospodinjstvo delo pa ga ni v celoti preokupiralo in Janitzky se je podal v izumiteljstvo. Malo je razviljati adapterje za »Leica-M-objektive«, malo je tuhtal o teleskopih, ki bi imeli »fokusiranje povsem brez zrcaljenja«.

Imel pa je smolo, kakor vsak izumitelj, vedno je bil kdo pred njim, kot v primeru, ko je želel izboljšati higieno v hotelih s posebnimi prevlekami za stranišča, ki se po uporabi odstranijo. Enkrat pa se mu je le posrečilo nekaj, o čemer sanjajo vsi njegovi »poklicni« kolegi: po vsem svetu je sprožil zanimanje, od Moskve do Washingtona.

Od takrat za moža, ki gospodinjji, sprašujejo vojski, diplomati in tajne službe.

Kajti Janitzky je v prostem času razvil »podzemeljsko zaklonišče z več zaščitnimi celicami«.

Za svoj sistem »SRS 2000 Variosafe« je doslej že prejel patente pravice nemškega in ameriškega patentnega urada; obeta se mu tudi evropski patent. Posebno pozornost pa mu posveča Vzhod.

V nekem pogovoru v kölnski (kolonski) kitajski restavraciji mu je Jevgenij Antonov s sovjetskega poslanstva v Bonnu zagotovil takoj po predjedi: »V Moskvi pripisujejo vašemu odkritju velik pomen.« Potem je še dodal: »Zelo radi bi z vami sklenili posel.«

Prvemu srečanju so sledila nadaljnja, najpogostejša v vzhodnem Berlinu. Po devetem srečanju z zastopniki sovjetske vlade mu je bilo jasno, da Rusi mislijo resno: dobil je ponudbo za pogodbeno obliko sodelovanja z moskovskim ministrstvom za zunanjo trgovino.

Njegov pravni zastopnik mu je v pogodbi za »licenco in know-how« predvidel, da bo Janitzky dal SZ na razpolago »celokupno tajno ali ne tajno tehnično dognanje« in sicer pri »planiranju, konstruiranju, izgradnji, transportu, izvedbi in kompletni notranji opremlitvi za podzemna zaklonišča, posebej za civilno zaščito«.

Tudi predvideno plačilo, vsaj po socialističnih kriterijih, ni bilo slabo: 50.000 mark ob sklenitvi pogodbe, dva odstotka za vsak pogodbeni predmet, narejen po licenci, ki bo šel v prodajo ali letno najmanj 10.000 mark pristojbine za licenco in k temu še honorar v vrednosti 1000 mark plus vsakodnevni stroški, ki jih bo imel v SZ, ko se bo posvečal tej zadevi.

Interesi Moskve veljajo super-bunkerji, ki ima po Janitzkem tri feno-

menalne prednosti: prenese 33-krat takšen pritisk kot siceršnji modeli, v njem je možno bivati 20-krat toliko časa in stane za tretjino manj, kakor običajni atomski bunkerji. Na »Variosafe« – 5 do 6 metrov notranjega premera, prostora za 25 ljudi – se lahko horizontalno ali vertikalno priključijo nadaljne celice.

Medtem ko prenesejo zdajšnje tovrstne manjše naprave zgolj 0,3 nadtlaka (ati) detonacijskega pritiska (na površju zemlje se ob tem porušijo malone vse stavbe), je Janitzkyjev bunker zavarovan za zunanji pritisk do najmanj deset stopenj nadtlaka: če bi neposredno nad bunkerjem v višini 1500 metrov eksplodirala A-bomba, ki bi imela stokratno moč Hirošimske, naj bi bunker, pokrit z najmanj 2,1 metra debelo plastjo zemlje, po Janitzkyjevih podatkih, vzdržal tako val pritiska, kakor vročinsko pa tudi začetno in poeksplozijsko sevanje.

Poleg tega pa še: medtem ko so doslejšnji ABK (antibiološko-kemični) zemeljski zaščitni bunkerji primerni samo za bivanje do največ dveh tednov, je Janitzkyjev skonstruiran za za bivanje do 300 dni.

Janitzkyjev koncept je zasnovan na preudarku, da pri ABK-katastrofah ni mogoče pravočasno izpeljati evakuacije večjih množic in tega oblasti za primer vojne tudi ne predvidevajo. Pred posteksplozijskim sevanjem je torej potrebna zaščita še vsaj za 10 mesecev.

Da bi zaklonišče ne razpokalo tudi pri ekstremnem zunanjem pritisku in da bi ostalo nepropustno, namerava Janitzky zaobrniti konvencionalno načelo gradnje: medtem ko so stene zdajšnjih bunkerjev toge in je toga tudi medsebojna povezava, je Janitzky skonstruiral premične bunkerske stene, tako da je cone, ki so izpostavljene prelomu, funkcijsko spremenil v »mesta, ki se lahko pregibajo«.

Tehnik je na priključnih mestih, ki so izpostavljena prelomu in razpokam, razdelil stene celice v osem med seboj ločenih segmentov. Segmenti so med seboj tako povezani, da sicer tesnijo, v primeru detonacije pa dopuščajo »kontrolirano prhutajoče premikanje«, namesto da bi počili ali se prelomili.

Pri današnjih bunkerjih je stabilnost zagotovljena s trdnimi zunanjimi stenami. Janitzky pa je svojemu bun-

kerju zagotovil primerno trdnost z elastičnim zasidranjem, ki poteka od zgoraj navzdol po osi cilindričnega zaščitnega prostora. Stene tudi pri velikem pritisku ohranijo akcijski prostor, kar preprečuje pokanje.

Dolgo bivalno obdobje 300-tih dni, naj bi v Janitzkyjevem bunkerju med drugim omogočal novi sistem jaškov in filtrov. Pri doslejšnjih majhnih bunkerjih zadrževanja ni mogoče podaljšati čez dva tedna že zato ne, ker je mogoče onesnažen filter kontrolirati in zamenjati samo iz bunkerjeve notranjosti – kar pa ima za posledico to, da se notranjost okuži.

Zdajšnjim bunkerjem manjka poleg tega tudi primeren sistem jaškov, ki bi omogočal neomejene izhode na prosto in vračanje brez nevarnosti okužbe. Pri doslejšnjih sistemih vodit glavni vhod in jašek naravnost v bivališče in sta v primeru nevarnosti zasuta. Janitzky izrablja dostop k hiši kot deponijo za odpadke.

Poleg tega je tuhtavec sistem jaškov in filtrov skombiniral tako, da se lahko iz glavnega jaška kontrolira in menja mehanski predfilter in glavni filter, ne da bi ob menjavanju morali prekiniti dotok filtriranega zraka in bi lahko prišel v notranjost bunkerja okužen material.

Za tretjino od drugih izdelovalcev pa je iznajditelj lahko cenejši zato, ker so stene bunkerjev cilindrične oblike: izdelujejo jih lahko povsod tam, kjer je vpeljana proizvodnja velikih cevi in so potrebne samo minimalne nove investicije. Poleg tega pa je zaščitna celica, ki je sestavljena iz osmih gradbenih delov, sestavljena samo iz dveh osnovnih elementov.

Vsekakor pa je negotovo, če bodo Janitzkyjev bunker izdelovali. ZRN ima zaklonišča samo za 3,6 odstotka prebivalstva in večina jih je v primeru nevarnosti tako rekoč neprimerna. Gradnja zaklonišč ni zakonsko predpisana, kakor v Švici ali na Švedskem in drugih evropskih državah.

Popolnoma sporno pa je, če je gradnja zaklonišč sploh smiselna. Razpon pomembnih argumentov proti sleherni gradnji bunkerjev sega od političnih do tehničnih pomislekov. V osnovi vseh zavračanj je podmena, da bo prihodnja vojna v popolnem obsegu jedrska, kar bi za vrsto let onemogočilo nadaljnje življenje in bunker ni nikakršna učinkovita zaščita.

Nasprotno pa zagovorniki gradnje zaklonišč, kot na primer fizik in Nobelov nagrajenec Carl Friedrich von Weizsäcker, totalni atomski spopad ne prištevajo k »verjetnim militarnim primerom«, ker bi napadalec s takšnim napadom ogrozil samega sebe. Predvsem pa bi po Weizsäckerju lahko pri omejenem jedrskem spo-

padu, pa tudi ob katastrofah, zaklonišča lahko bila učinkovita za velike dele prebivalstva.

Nemški izumitelj bunkerjev pa bo moral opustiti misel, da bi s pomočjo sovjetskih pogodb prišel do denarja. Nordrhein-westfalsko deželno ministrstvo mu je izrazilo odsvetovanje načrtovan plan. Zaradi »varnostnih, političnih in varnostno-tehničnih okoliščin«, da ima njegova iznajdba »določene državljanske ozire«.

Sovjeti pri pogajanju niso prikrivali, da so njihovi interesi vojaške narave. Celice so uporabne kot sistem mobilnih komandnih bunkerjev – »jasno vendar, kaj pa sicer«, tako se je izrazil sovjetski inženir Aleksander Jampolski ob nekem srečanju z Janitzkim v vzhodnem Berlinu.

Ko je bunkerski specialist nad tem izrazil svoje pomisleke, je prišel Jampolski na naslednje srečanje z novim modelom: »zaradi okoliščin« bi lahko Moskva Janitzkemu dostavila za izgradnjo njegovih bunkerjev v ZRN začetni kapital in mu plačevala tekoče honorarje, če bi jo sproti seznanjal s svojimi spoznanji o »celokupni zahodni tehnologiji izgradnje bunkerjev«. Jampolski: »Navsezadnje imate vi kot lastnik svetovnega patenta dostop do patentnih uradov po celem svetu.« Način plačila: »oproščeno davkov na švicarski konto«.

Da bi Janitzky, ki je bil rojen v Litvi kot sin Rusa in nemške matere, v prihodnje lahko brez težav potoval na Vzhod, so mu Sovjeti poslali iz litvanskega nekdanjega glavnega mesta Kaunasa, rojstni list. S tem lahko prejme pri sovjetskem veleposlaništvu sovjetski potni list.

Na sovjetsko veleposlaništvo v Bonnu je Janitzky poslal pisno odpoved: »Težišče sodelovanja se očitno preveča na področja, ki bi povzročila trenenje z veljavnimi predpisi. Še naprej lahko sodelujemo samo v okviru legalnih gospodarskih aspektov.«

V istem pismu Janitzky tudi opozarja na vrnitev znanstvene dragocenosti – ki »bi bila morala že biti vrnjena v preteklem roku«. Med pogajanji je Janitzky sovetjem prepustil na vpogled nov, do kraja razvit prototipni sistem »preklopnih zračnih ventilov« znamke Temke, ki naj bi ob detonacijah nad 0,3 nadtlaka preprečil, da bi sunkovito vdrl udarni val zraka. Primerak je prispel, lepo zapakiran po pošti šele tri mesece po prekrititvi pogajanj.

Po SZ so se za Janitzkyjev projekt zanimale tudi civilnozaščitne ozaveščene ZDA. Odkar je preteklo leto, ko je postal imetnik »United States Patent Number 4 507 899«, je že nekaj ameriških zastopnikov za patente poskušalo, da bi z Janitzkyjem naredili posel.

Samo zvezna država Pennsylvania je pred kratkim posredovala nemškemu izumitelju naslove dvajsetih tvrdk, ki se zanimajo za njegov patent.

Po »Spieglu«

Novela

Spominov posmeh

Sredi nelagodnega molka sem naglo in raztreseno premišljeval ob krvavem steklu odprtega okna o obstoju Boga. Bog je bil zame občutek toplote okoli srca, Bog je bil zame vznesenost teme nad lučjo lastnega greha, ker sem obstajal. Bog je bil zame solza v očeh, ko sem stal ob smrti, v katero nisem verjel, da se je zgodila. Bog je bil zame vzlet moči, ko sem čutil novo rojstvo pred pragom lastnega dvorišča preživetja. Mučil me je Bog kot resnica, ker se nikoli ni pojavljal sam, pa čeprav je bil samo z mano.

»Zapovedujem si, da sem del razbesnele narave, ki se ni sama odločila, da mora v nekoga ali v nekaj verjeti!« sem ponavljal za nočnimi rešetkami dneva, kot če bi čakal na odprto nebes.

Gledajoča bolezen me je razkrajala in beli kamni so mi padali na izvirne krvi, tako da je ta goljufivo škropila po prostoru, ki je bil namenjen zvonovi, a ni prišla. Samo Ona mi je govorila o modrosti, ostali so bili v slepoti razočarano tiho. Gube na mojem obrazu so plemenito vzvalovile, ker sem čakal njo v prozorni halji in s polnimi dlanmi biserne svetlikajoče se vode. Bil sem sveti sestradanec, zato sem se vedno opiral na hrastove dlani, sicer pa sem tako ali tako čakal njo, ker Ona je polna spominov. Kadar se mi je žalost približala do vrat kapele, v kateri sem bil krščen, sem slišal v sanjah spomina glasbeno molitev, ki je prihajala skozi nozdrvi že ostarelih orgel.

»Adam igra, Adam moli, Adam me sliši«, je v vetru trepetalo moje hrepenenje.

Ko je v strohnelih večerih včasih prišla in legla k meni, sem ji poskušal obrazložiti besedo Bog, a ta je ob njenem telesu in v njeni duši zvenela svilnato črno in božala dlačice na koreninah pričakujočega jokavega jutra na steblih narave. Ona je umirala večno, zato je bila tudi vedno tu in njen spomin mi je vedno kazal, kadar sva se srečala, na preluknjana seme, ki so padala na plitva grudasta tla.

»Igraj, igraj...«
»Gluh sem!«

Celo življenje sem pel le močate himne, a ko me je napadla bolezen, sem bil pripravljen tudi na nekaj slavnostnega in otroškega. Kadar so orgle v kapeli zaigrale himne krščenih ob čakanju na odrešenje, so raskavi glasovi oboženih svetnikov vedno obrnili že osivele obraze proti Rešitvi in s kazalcem opozarjali na Amen, ki naj bi vedno pomenil nek konec.

»A je Bog kaj delal, ali kaj dela?« je žulilo moje spoznanje in potrpežljivost.

Nisem se mogel spomniti odgovora, zato sem raje počakal, da bo prišla Ona in bo zažlobudral njen spomin.

»Bim, bam, bom«, je donelo v nebo.

Kadar sem slišal zvonove domače kapele, se mi je zdelo, kot da je nekdo pustil vame dva curka požodnosti.

»Usmilil sem se te, človek umetno narejeni,« je plapolalo na bronastih zvonovih.

Vsakokrat, ko sem se zbudil zjutraj na svojo rojstni dan, sem vohal osmoje ne ljudi, kot če bi prišli iz pekla, zato me je bilo tudi sram, da sem bil tako smrduga, da sem bil tak nekoristen gnoj. Prvo zavestno in premišljeno laž, ki sem jo slišal na tozemeskem soncu, je bilo lastnega očeta prerokovanje, da je ob mojem rojstvu postal srečen. Verjetno ni bil prisoben, moral je loviti neke izgubljene sanje in še te so postajale lažni videz.

Strasna sramežljivost me je spreletela, ko me je duhovnik v naši domači kapeli do golega skelel in škropil ali umival ali mogoče celo krstil z našo domačo belo studenčnico, ki me je že takrat silila v trpljenje in preživetje in končno bolečino in vdanjo v življenje in čakanje na njo, ki se je že takrat imenovala Ona; ali po domače – Rešitev.

Ko se človek postavi v življenje, ali se ne začne genialno trpinčiti in to celo brez vednosti samega Boga, ki je trpinčenje prestal, zato se je za daljši čas naslonil na večnost,« me je opominjal glas skozi pore tišine.

Poln močoljve in turov sem stopil v otroštvo, zato sem bil ljubezni odvrten. Izgledal sem ji kot gnojni izce-

dek. Kadar sem v otroštvu hotel vedeti, kako in kje in zakaj živim, sem vedno zaprl oči, pogledal v lastno temo in odgovor je bil v meni. A ko sem oči odprl, se je obesilo na mojo hrbenico spoznanje o praznini in nesmiselnosti človeškega bivanja in življenje se mi je kazalo kot prazna lupina, iz katere se cedi stina peneče krvi; in tako sem se že takrat navajal na slepoto. Ko sem v otroški igri gledal potrpežljivost in uslužnost narave, sem začutil v sebi zasoplo šepetanje poželjenja in narava se mi je v istem hipu slekla, a kaj, ko sem se jaz moral na vsakem koraku zavedati, da živim, zato sem raje pogled usmeril vase in zaprl oči ter naravo samo tipal in vohal in si želel pristne in jezne slepote.

Kadar sem stopil na pšenično njivo, se je klasje sklanjalo pred mojim težkim sopihanjem, a to ne iz vlnudnosti, ampak iz strahu, da ga ne bi pohodil, ker me je groza začela že zelo zgodaj spremljati. Spoštljiv strah na dnu zrnaste košarine teme me je prebadal, ko sem se spomnil na rojstvo in se zavedal, da se bom moral na dvoriščnem pesku najprej boriti z dušo in telesom in s kom in s čim izključno za preživetje oziroma za pričakovanje slepote in za dočakanje Rešitve in za spoznanje smrti in priznanje tuzemskega konca.

V mojem otroštvu so z mano poskakovali samo umazani otroci, a so se vedno smejali, celo že takrat, ko so bili tepeni do sivoledih črt, a v meni so se iz hipa v hip čedalje intenzivneje nabirali sivoledeni pljujki časa in prostora; prehlad življenja in kuga rojstva. Čebljali in ščebetali so ti moji soigralci.

»Čiv, čiv...«, na strohnelih vejah.
»Hau, hau...«, v podrti cimprovin.

»Mu, mu...«, pod podnajemniškim lastovičijem gnezdom.

Jaz sem sodeloval le v presledkih molka in takrat sem bil poln pričakovanja in si želel pomenkovanja z njo. A kaj, ko pa so oni spet nesmiselno izbruhili svoje čivkanje.

»Čiv, hau, mu, mjuu...« je trepetalo v mednožju sončnih žarkov.

Večerni somrak mi je bil že od vsega začetka zopr, celo sovražen se mi je zdel, ker je zvonar takrat vedno zazvonil večernico in mi s tem zbudil strah, ki je podnevi več ali manj spal, tako da sem namesto s sanjami hodil spat

s strahom, včasih celo z grozo, ali celo z žalostjo, zato sem se že zelo zgodaj navadil na spominjanje mimo narave in v srcu spomina, ki pa je bil spremenljive nature, čeprav je bil največkrat razčetrten in celo obešen na križ.

Ko sem na pragu dvorišča lastnega otroštva srečal oziroma srečeval in slišal oziroma poslušal mojega že prej in tudi v naprej določenega očeta, kako se je smejal, ker je bil srečen, da sem se mu rodil, me je njegovo smejanje spominjalo na regljanje melodično ugašene žabe v umazani in otekajoči mlaki. Revščina je umazana, celo hudič lahko postane, če se naseli v čas in prostor nekega dvorišča. A še huje je, če revščina zadene dušo in telo dvorišnega semena, ki ga sonce pobira za pogosto poštenja; in mogoče bo celo Bog vgriznil vanjo. S sajastim omelem mi je že v otroštvu domača lipa brisala solze z obraza. Tako sem postajal še bolj slinasto grd in potapljal sem se v cemeravo odraslost pod domačo senčo.

Rad sem se igral s psom in ta je zelo grobo lajal. V njegovem laježu sem videl hkrati svetlobo in senco živalske jeze, da ima mene ob sebi, grdega mimohoda, ki mi je usoda določila, da je oče srečen zaradi mene, zato se je krohotal v knal življenja, a svojega ni našel in ne znal odpreti, zato je s sodastim smehom prosil mene, naj mu odprem pravo okno, a jaz sem bil slep in nisem videl. Sploh pa sem čakal samo njo, ker sem slutil v igri lasne teme, da bo prišla, pa čeprav samo v videzu spomina. Luči in sence so se mi podile po glavi, ko sem stal pod meglo domače strehe, ki je puščala kaplje ob dežju in takrat smo se smejali, ker smo si lahko brez prekanja umili obraze. Deževalo je ponavadi pred vinjenim večerom, ali ko se je mislilo narediti zaspano jutro. Rešnica – vsak večer me je zapekla vest, ker sem se moral najprej srečati z očetom, potem pa sam s strahom v temi in v bivanju spanca.

»Dobra noč, razpočnici ržene grude, molivne svetle prepletene, blaga jeza mlak domačih, sluh nespeh vrai odprti, beg v temo naračje zvezd...«

»Noge mi dajte, druge nočnice zlate,« sem krizantemasto prosil brleče vile cipresaste noči.

Nadaljevanje prihodnjic

Olymp

O naših potikanjih po Grčiji se posebej na goro in nazaj smo zadnjič paberkovali na dolgo in široko, sedaj pa vam to predočamo še v sliki, morda pa bo le premaknilo tudi vas, da se naslednje leto podaste z nami, tisti, ki ste bili, pa se lahko postavite pred drugimi, kaj je to eksotična dežela.

Zbrana družina, kje, sami vidite

Lačni niso samo ljudje

Bezljjanje po Pohorju

Ker se je bližal konec šolskega leta, je prišla iz vrst mladinskega odseka pobuda, da bi se odpravili na malo daljši potep za začetek počitnic. Menili smo, da bi bil obisk Pohorja za ta letni čas najprimernejši, saj je v visokogorju še kar precej snega. Pohorje pa smo si izbrali tudi zato, da bi bolje spoznali severovzhodni del naše domovine.

Tako se je sedem članov MO PD IMP zbralo v petek, 26. 6. ob 6. uri pred železniško postajo. Vlak nas je do Maribora vozil kar tri ure. Sprva smo se vozili pod meglenim pokrovom, vendar nas je že v Celju pozdravilo sonce. V Mariboru smo nakupili še zadnje stvari, nato pa smo se z mestnim avtobusom odpeljali do vznožja pohorske vzpenjače in nato z njo tudi na višino 1000m, kjer je končna postaja. Tako smo prihranili dve uri naporne hoje po vročem soncu. Od tam smo nadaljevali pot do mariborske koč, kjer je začetek slovenske planinske transverzale. Tam smo se okrepčali s priboljški iz naših nahrbtnikov, hkrati pa smo bili že deležni komentarjev vrlih Mariborčanov, ki so leteli predvsem na naša dekleta. Po »gostiji« smo se odpravili naprej proti Ruški koči. Pot nas je vodila večinoma po makadamskih cestah, v bližini koč pa smo celo »zašli« na asfaltirano cesto, ki vodi na Areh, znano zimskošportno središče.

Tudi pri Ruški koči smo se nekoliko ustavili, hkrati pa smo si pogledali tudi tamkajšnjo zapuščeno cerkev. Po ogledu smo se odpravili že na najdaljši del poti tistega dne; prenočevali naj bi na Osankarici. Od tu naprej smo se spuščali v območje, ki ga civilizacija še ni načela. Nekajkrat je pred nami kar na lepem zmanjkalo poti, tako da smo bili prisiljeni iskati markacije daleč naokoli. Vendar, zašli nismo. Pot nas je vodila mimo pragozda, ki je naravni rezervat. Po treh urah pa smo končno prišli do Črnega jezera, ki je oznanjal bližino Osankarice. Pri jezeru smo se odpočili, nato pa odšli naprej po poti, ki je vodila po lesenih deskah prek močvirnatih področij. Kmalu pa smo pred seboj zagledali dom, ki pa je bil podoben hotelu. Ta vtis se je kasneje izkazal kot resnica. Najprej smo počivali ob čaju, nato pa smo povprašali za prenočišče. Imeli smo samo sobe, katerih cena pa je bila krepko zasoljena. Toda, kaj smo hoteli. Vendar nam to ni vzeo dobre volje. V stilu »ohranjajmo ljudsko blago« smo marsikatero prelepo slovensko pesem tudi zapeli. Pa tudi kasneje, ko smo bili že v posteljah, razigranost ni hotela popustiti. Tako so glasovi utihnili šele pozno v jutro.

Drugo jutro se nam ni posebej mudilo, tako da smo vstali precej pozno. Krenili smo proti Trem žebljem, zadnjem bojišču pohorskega bataljona. Ko smo prišli do spomenikov, smo samo nemo gledali nekoč krvavo bojišče. Nato smo odšli naprej do koč na Pesku. Ob našem prihodu pa se je ulil dež. Ker je bila v koči sindikalna veselica, smo bili prisiljeni hitro pojesti in oditi. Sedaj pa nas je čakal »najzanimivejši del poti« - prebijanje prek Lovrenških jezer v dežju. Lo-

vrenška jezera so kompleks obsežnih močvirij. Prehod prek teh močvirij je izgledal kot kakšen napet pustolovski film z obilico krikov in kletja. Vendar smo v teh težkih trenutkih ohranili prisebnost in tudi smisel za humor. Ko smo se prebili iz mokrega objema, nas je čakala še pot navkreber na ribniški vrh, nato pa smo se spustili do Ribniške koč, ki je bila zadnja postaja našega potepanja za tisti dan. V koči smo najprej spili čaj, nato pa se preoblekli v suho obleko. Naslednji korak pa je bil odpiranje nahrbtnikov in iskanje hrane. Ko pa smo napolnili želodce, je seveda sledila zabava pozno v noč. No, spanje pa je prišlo na vrsto prej kakor prejšnjo noč, saj smo drugo jutro vstali kar zgodaj.

Vstali smo že ob petih. Po zajtrku smo se odpravili naprej. Kmalu smo prišli na najvišji del Pohorja - na Črni vrh. Ker se je obetal lep dan, se je ponujal tudi lep razgled. Na zahodu se je videlo do Rudne, na severu pa smo videli daleč v Avstrijo. Od tu smo se spustili do naslednje planinske postojanke - do Grmovškovega doma, ki pa si to ime komaj zasluži. Pričakal nas je visokogorski hotel, obdan z vlečnicami. Zato smo hitro odšli naprej, prek vrha. Velike kope in mimo Partizanskega doma (še en

Naravna ovira na poti. Drobnica je v modi.

Skorajda gostija

Po prihodu z vrha

hotel). Pot nas je vodila do zadnje pohorske postojanke - do koč pod Kremžarjevim vrhom. Pot nas je vodila večji del po gozdu, tako da smo bili skriti pred soncem. Do koč je sledilo še malo vzpona, ki pa ni bil prehud. Tako smo v poznem dopoldnevu prišli do koč, od koder nas je čakala le še ura sestopa do Slovenj Gradca. Ker smo imeli dovolj časa, smo naredili daljši počitek, tako da smo se lahko nastavili tudi soncu. Po obilnem lenarjenju je sledil zanimiv sestop po zelo strmih pobočju, kjer se je marsikdo kos poti peljal po zadnji plati. Vsi dobre volje smo takoprišli do Slovenj Gradca, ki je bil zadnja postaja našega tridnevnega potepanja po Pohorju.

Bil je to vsekakor lep, pa tudi zelo poučen izlet, saj take pokrajine ni moč zaslediti nikjer drugje na Slovenskem. Škoda je le (za planince), da je tako velik del Pohorja že podvržen turističnim interesom, tako da pravega planinskega vzdušja v kočah skoraj (vedno so izjeme) ne najdeš več.

Micka

Obvestila Planinskega društva IMP

26. in 27. septembra 1987 na OJSTRICO.

Planinci PD IMP Ljubljana bodo v dvodnevem planinarjenju prehodili pot z Velike planine čez Konja na Koroško, kjer bo prenočišče, drugi dan pa bo vzpon na Ojstrico, povratek preko Planjave na Kamniško sedlo in v dolino.

Odhodi avtobusa iz Ljubljane je ob 06. uri 40 min. ki bo peljal direktno v Kamniško Bistrico. Izstop pri postaji žičnice. Vodja izleta tov. Tone Gradišček (tel. slu. 52-861) se bo planincem pridružil v Strajnah, zato v Ljubljani vsak sam kupi vozovnico in se odpelje proti Kamniški Bistrici.

Sobota 10. oktobra 1987 v NEZNANO!

Planinci PD IMP Ljubljana, se bomo tega dne zbrali na Titovi cesti 37 ob 07. uri in se odpeljali v neznano. Prijave sprejemajo poverjeniki v TOZD in DO IMP do vključno 25. 9. 1987. Pohitite s prijavi, da bo bolj veselo.

Organizacija UO PD IMP Ljubljana.

24. oktobra 1987 se bodo planinci PD IMP Ljubljana podali proti oddaljeni točki Zasavske planinske poti. Kumrovec in Zagaj pri Bistrici ob Sotli. Zbrali se bomo ob 04. uri 30 min. pod uro na žel. postaji. Povratno žel. karto do Kumrovec kupi vsak sam. Odhod vlaka ob 05. uri. Vodja Zdravko Naštran. Hoje pa je predvidoma 5-6 ur.

Pot prijateljstva

Planincev se ne da enostavno odvrniti od njihovih ciljev. Tako je bilo tudi tokrat, ko smo se ljubitelji gora PD IMP odpravili na izlet po Poti prijateljstva v Italijo. Prijav ni bilo dovolj za poln avtobus, zato smo se odločili za prevoz z osebnimi avtomobili. Tako se nas je v soboto, 22. 8. zjutraj zbralo 16 najvztrajnejših in jekleni konjički so nas odpeljali proti Ratečam. Prestop meje je kot običajno minil brez posebnosti, na zbornem mestu pa se nikakor nismo mogli zbrati vsi - dva avtomobila sta manjkala. Odločili smo se za nadaljevanje poti in ker je Oča, kot vodja izleta vsakemu šoferju dal spisek mest, mimo katerih smo se peljali, ni bilo strahu, da ne bi našli izhodišnega kraja. To je bilo v turističnem naselju Cima Sappada v Karnijskih alpah. Od tu naprej smo se peljali po ozki, strmo vzpenjači se cesti do vznožja Mone Peralbe. Vozila so ostala na parkirišču sredi pašnikov, živina pa si jih je radovedno ogledovala in se leno prestopala po cesti v veliko »veselje« voznikov.

Sedaj pa pot pod noge, koč Calvi in vrh sta se videla že s parkirišča. Do koč vodi makadamska cesta, zato s pristopom ni bilo težav - prepotili pa smo se vseeno. Že smo bili pred koč, ravno prav ogreti, da je pivo kar zašumelo po suhih grlih. Toda treba je bilo še na vrh, zato smo vzeli najnujnejše stvari in se začeli vzpenjati. Razdelili smo se v dve skupini, mlajši smo se povzpeli na vrh po direktni, slabo vzdrževani poti preko južnega ostenja, ostali pa preko sedla Sesis in po SV pobočju na vrh. Tu smo si najprej privezali dušo in umirili sapo, se razgledali po okolici, potem pa smo se nastavili toplim sončnim žarkom. Prelevili smo se v prave martinčke in si nabirali barvo. Nič nam ni bilo do sestopa, toda žeja je bila le hujša od planinskih užitkov. Pri sestopu smo prišli v pas megle - kar stegnili so se, pospešili smo korak in že smo bili spet na soncu, koč pa tik pred nami.

Naslednjega jutra smo se spustili do naših prevoznih sredstev, si ogledali bližnji izvir reke Piave in se odpeljali nazaj v dolino. Od tu smo se s sedežnico odpeljali do koč Siera in pred nami je bil še en cilj - Creta Forata. Pot vodi zložno po severnih pobočjih in meliščih; se previje v dolino Creta Forata, na koncu katere se začne strmo vzpenjati. Melišča pod goro so nam pobrala kar precej moči, zato pa smo bili na vrhu nagajeni s soncem in lepim razgledom proti Dolomitom. Včerajšnji cilj - Monte Peralba - na drugi strani doline, pa Monte Colians nekoliko proti vzhodu, na severu pa se je izza Monte Peralbe kazal celo Grossglockner.

Aforizmi

SAMO NEKATERI...

Ljudje se rojevamo neumni. Nekateri se pozneje celo spametujejo...

RIBIČI

Ribiči opravljajo dvojno delo. Nekateri lovijo ribe. Drugi pa samo utapljajo črve.

SMRT

Smrt po navadi človeka pobere ravno takrat, ko mu to niti malo ni prav.

RECEPT

Morsko bolezen boste najhitreje pozdravili, če boste spili liter domačega vina - v gozdu...

DOBER NASVET

Kadar imaš lep občutek, da se ti dobro godi, nikar ne kupuj časnikov! Pri priči boš dobil pod nos resnico, da si živel v utvarah.

VPRAŠANJE

Bi mar slon, če bi ga zaprl v garsonjero, dobil klavstrofobijo?!

DAN...

Skrajni čas bi že bil, da bi - ob vseh drugačnih - uvedli tudi dan inflacije...

»MOLILNICE«

Tudi v najlepših molilnicah prihajajo ljudem včasih na misel prav nelepe reči.

DAJ CESARJU...

Daj cesarju, kar je cesarjevega! Če mu ne boš dal sam, ti bo pobral še več.

SESTAVIL	MESTO	NAPOVE-	KRČEVIT	JERIKO-	NAUK	ŽIVILSKI	RBEČI	LETNI	NAJVEČJE	VULKANSKO	ANTON
MARKO	V	DOVALEC	JOK	SLOVJE	O UŠESNIH	POKLIC	KRIŽ	GOZDNI	SLOV.	ŽRELO	AŠKERČ.
BOKALIČ	AVSTRILI	VREMENA			BOLEZNIM			POSEK	GORSTVO		
METULJ											
VAŽEN ZA											
TEKSTILNO											
INDUSTRIJO											
STAV-											
BARSTVO											
LJUDJE							KRILLO				INDUSTRI-
ROJENI							RIMSKE				MESTO
ISTEGA							KONJENICE				NA MADE.
LETA							JOSIP				
NASPROTJE						VELELNI	BROZ				
PORAŽA						GLAGOLSKI	PRITOK				
						NAKLON	VIŠLE				
BERILIJ			ZAŽNAVA					PREGRABA			
								NA REKI			
UNITED			ŽEN. IME					HUBA			
NATIONS			ČEŠKI					JEŽA			
			TRAKTOR					IVAN			
								LEVAR			
POTRATNEŽ										VELIKA	ŽLAHTNI
										VEŽA	PLIN
OGRE-							ANG. FILM.				
VANJE							REŽISER				
							KALCIJEV				
							FOSFAT				
IMP	IZOLATOR	PAPEŽEVA						STARORIM.			
GLASNIK		KRONA						POZBRAN			
		RUSKI						SILAK			
		SKLADATELJ									
STENSKI						IME -					
LOK.						AMERISKIH					
ARKADA						VEŠOLSKIM					
						LABI					
PRITOK						DIVJI					
SAVE						RUSKI					
PRI						KONJ					
HEMOROH						HOBOTNICA					
POVRŠINSKA		ZBRAN-	POPIVANJE							MOTORNO	ANGLEŠKI
MERA		NISKA	NORDIJSKA							VOZILO	POLARNI
		OSKRBA	BOGINJA								RAŽIS-
			MORJA								KOVALEC
SREDIŠČE									ARGON		
LIBERNE								NABIT			
								DELEC			
NAJVIŠJI						ŠKUPK					
VZOR						MILICIN					
						VLAKEN					
						TUŽLA					
VELENSKI							ESTONSKI	PEVEL			
PREMOG											
OSEBNI											
ŽALIMEK						PRIGREN					